

Stichting Bedrijfspensioenfonds
voor de Rijn- en Binnenvaart

Jaarverslag 2010

Jaarverslag 2010

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2010 van de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart.

Het jaarverslag is verdeeld in karakteristieken van het fonds, het verslag van het bestuur, de jaarrekening en overige gegevens.

In het hoofdstuk karakteristieken wordt o.a. de doelstelling van het fonds, het profiel van de organisatie, de samenstelling van de statutaire organen en de kerncijfers weergegeven.

In het verslag van het bestuur wordt u geïnformeerd over de beleidsmatige zaken die in 2010 hebben gespeeld, zowel op het gebied van pensioenen als op het gebied van beleggingen.

In de jaarrekening wordt het fondsvermogen en de mutaties daarin gedurende 2010 gepresenteerd en wordt een toelichting gegeven over de grondslagen voor de waardering en de mutaties in de beleggingsportefeuille.

Onder overige gegevens treft u tot slot de actuariële verklaring en de accountantsverklaring aan. Daarnaast zijn in dit hoofdstuk de gebeurtenissen na balansdatum met belangrijke financiële gevolgen voor het fonds weergegeven.

Het bestuur stelde het jaarverslag 2010 en de daarbij behorende staten voor De Nederlandsche Bank vast in juni 2011.

Het bestuur wil hierbij zijn dank uitspreken aan iedereen die zich in 2010 heeft ingezet voor het pensioenfonds.

2

Rotterdam, 30 juni 2011

Bestuur

De heer mr. M.J.M. Koning
Voorzitter

De heer R.W. Vlietman
Vice-voorzitter

Inhoudsopgave

Jaarverslag

Karakteristieken van het pensioenfonds	4
Profiel en doelstelling van de organisatie	4
Kenmerken van de pensioenregeling	4
Organisatie	7
Kerncijfers (en kengetallen)	11

Verslag van het bestuur

Verslag van het bestuur	12
De belangrijkste bestuursbesluiten in 2010	17
Goed pensioenfondsbestuur	18
Pensioenontwikkelingen en vooruitzichten	22
Beleggingen	27
Risicoparaagraaf	32

Jaarrekening

Balans per 31 december 2010	36
Staat van baten en lasten over 2010	37
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2010	38
Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling	39
Risicobeheer en derivaten	47
Toelichting op de balans per 31 december 2010	55
Toelichting op de staat van baten en lasten	62
Kasstroomoverzicht	68

Overige gegevens

Verklaring van de actuaris	70
Controle verklaring van de accountant	71

Karakteristieken van het pensioenfonds

Profiel en doelstelling van het fonds

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart, statutair gevestigd te Rotterdam is opgericht op 6 december 1960. De laatste statutenwijziging was op 28 februari 2008. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41126757. Het pensioenfonds is een bedrijfstakpensioenfonds en is aangesloten bij de koepelorganisatie de Pensioenfederatie.

Het pensioenfonds heeft als belangrijkste doelstelling om binnen de branche Rijn- en Binnenvaart de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden te beschermen tegen de financiële gevolgen van ouderdom en overlijden. Hiertoe geeft het pensioenfonds uitvoering aan het pensioenreglement. Het pensioenreglement is vastgesteld op basis van de overeenkomsten van het arbeidsvoorwaardelijk overleg tussen CAO-partijen.

Het pensioenfonds heeft 1.117 aangesloten werkgevers en 4.507 actieve deelnemers en 9.589 gewezen deelnemers. Het pensioenfonds keert pensioenen uit aan 1.985 pensioengerechtigden. Het belegd vermogen bedraagt 427 miljoen euro. De technische voorziening bedraagt 424 miljoen euro. De dekkingsgraad is 97,7%.

Kenmerken van de pensioenregeling¹

Verplichtstelling

Deelname aan de pensioenregeling is verplicht voor alle werknemers, die krachtens een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht in loondienst zijn van een werkgever en die krachtens dit dienstverband:

- a. werkzaam zijn op vaartuigen, die gebruikt worden ten behoeve van de nationale en/of internationale binnenscheepvaart (met uitzondering van de zogenaamde opstapper), dan wel
- b. belast zijn met werkzaamheden van laden en lossen en van onderhoud en reparatie van de vaartuigen van de werkgever mits op hem Nederlandse loon- en arbeidsvoorwaarden van toepassing zijn of worden toegepast;

De verplichting om in het pensioenfonds deel te nemen begint op de eerste dag van de maand, waarin de 21 jarige leeftijd wordt bereikt.

Pensioenregeling

In 2007 is de nieuwe pensioenregeling in werking getreden. De belangrijkste kenmerken van deze pensioenregeling worden hieronder weergegeven.

Ouderdomspensioen (OP)

Het OP is gebaseerd op een loonafhankelijke opbouwregeling (middelloonregeling). De regeling staat toe om binnen bepaalde grenzen zelf het tijdstip van uittreden te bepalen. De basis van de opbouwregeling is de pensioengrondslag.

De pensioengrondslag is het pensioengevend salaris inclusief alle vaste en variabele loonbestanddelen minus de franchise. De franchise voor 2010 is vastgesteld op € 16.795. Het opbouwpercentage van het OP bedraagt 1,842%.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen is gebaseerd op opbouwbasis. Gedurende het actieve dienstverband is een partnerpensioen verzekerd van 70% van het ouderdomspensioen dat opgebouwd kan worden tot de 65-jarige leeftijd. Het is mogelijk het opgebouwde partnerpensioen in te ruilen voor extra ouderdomspensioen. Deze herschikking of uitruil is mogelijk bij beëindiging van het dienstverband of bij pensionering. Er is sprake geweest van een periode waarin het partnerpensioen op risicobasis was verzekerd. Hierdoor kan het partnerpensioen lager zijn dan 70% van het ouderdomspensioen.

¹ Dit is een beknopte omschrijving van de pensioenregeling. Hieraan kunnen geen rechten worden ontleend.

De hoogte van het uiteindelijke partnerpensioen hangt dan af van de historie van de opbouw van het partnerpensioen en de gemaakte keuzes op de pensioeningangsdatum en uitdiensttreding voor uitrui van ouderdomspensioen in partnerpensioen.

Partnerpensioen wordt toegekend op de eerste van de maand van overlijden van de deelnemer en wordt uitgekeerd tot het einde van de maand van overlijden van de partner

Wezenpensioen

Als een deelnemer of gepensioneerde overlijdt, bestaat er voor de kinderen recht op wezenpensioen. Als de overledene vóór het overlijden een premiebetalende werknemer was, ontvangt het kind 14% van het ouderdomspensioen dat opgebouwd had kunnen worden tot de 65-jarige leeftijd.

Het wezenpensioen wordt toegekend op de eerste van de maand van overlijden van de deelnemer tot einde van de maand waarin de 18e (voor studerende kinderen de 27e) verjaardag van het kind valt.

Overgangsregeling 2007.

Op basis van het Sociaal Akkoord van 2004 heeft het pensioenfonds een voorwaardelijke toezegging gedaan, waarbij de toekenning en financiering plaatsvinden tot 1 januari 2021. De overgangsregeling 2007 waarin deze voorwaardelijke toezegging is vastgesteld is opgenomen in het pensioenreglement. Door sociale partners in de bedrijfstak Rijn- en Binnenvaart is in 2008 en 2009 overleg gevoerd over wijziging van de overgangsregeling. De gewijzigde regeling werd in 2009 met terugwerkende kracht tot 1 juli 2008 ingesteld.

Hierna voorziet de overgangsregeling 2007 thans in een voorwaardelijke extra toekenning van ouderdomspensioen (op 65 jaar) en 70% partnerpensioen. Deze voorwaardelijke toekenning van ouderdomspensioen bedraagt maximaal 23% van de opgebouwde aanspraak op ouderdomspensioen (65 jaar) per 1 januari 2007.

De voorwaarden waaraan moet worden voldaan, zijn vastgelegd in het pensioenreglement.

De belangrijkste voorwaarden zijn:

- deelnemer zijn op 31 december 2006 en 1 januari 2007 én
- onafgebroken deelnemer blijven tot 1 januari 2021 of, als de werknemer eerder met pensioen gaat, deelnemer blijven tot de pensioeningangsdatum.

Indien de deelnemer overlijdt vóór 1 januari 2021 wordt het partnerpensioen uit de overgangsregeling onvoorwaardelijk aan de partner toegekend op het moment van overlijden.

Pensioenpremie 2010

Onderdeel	Heffingsgrondslag	Reglementair te heffen premie %	wg-deel	wn-deel
Pensioenregeling	Pensioengrondslag	19,49	12,99	6,50
Overgangsregeling*	Pensioengrondslag	6,13	3,71	2,42

* In de overgangsregeling is een deel van de premie bestemd voor de financiële versterking van het pensioenfonds

Overgangsregelingen voortkomend uit de pensioenregeling van vóór 2007

CAO-Overgangsregeling

Voor deelnemers geboren op of voor 31 december 1945 blijft de CAO-Overgangsregeling gelden. De looptijd van de overgangsregeling is door CAO-partners verlengd tot 31 december 2010.

De verlenging was noodzakelijk vanwege de spaarvutbepaling in de regeling. Omdat de looptijd is verlengd kunnen deelnemers die in 2006 61 jaar oud werden nog tot 31 december 2010 uittreden via deze spaarvutbepaling.

Mits de deelnemers aan de uittredingsvoorwaarden voldoen, kunnen zij uittreden met een uitkering van 80% van het laatstverdiende gemaximeerde salaris.

De uittredingsvoorwaarden zijn als volgt:

- ononderbroken deelneming aan de pensioenregeling vanaf 1 januari 2002 tot aan de uittredingsleeftijd;
- direct voorafgaand aan uittreding dient sprake te zijn van een 10 jaar durend ononderbroken dienstverband in de bedrijfstak;
- de deelnemer mag geen volledige SV-uitkering ontvangen;
- de deelnemer mag voor uittreding niet in aanmerking komen voor loondoorbetaling bij ziekte of een afvloeiings- of nonactiviteitsregeling;
- de deelnemer dient zijn arbeidsovereenkomst op te zeggen.

De CAO-Overgangsregeling is volledig afgefinancierd. Er wordt voor de regeling sinds 2007 geen premie meer geheven.

Garantieregeling 2002

In de jaren 2002 tot 2007 kende de pensioenregeling een pensioenleeftijd van 63 jaar. Bij het verlagen van de pensioenleeftijd van 65 naar 63 jaar in 2002 is de garantieregeling 2002 ingevoerd die ervoor zorgde dat de deelnemer onder bepaalde voorwaarden aanspraak bleef houden op het op 31 december 2001 te bereiken ouderdoms- en partnerpensioen. De regeling beoogde met name het missen van de twee jaar pensioenopbouw tussen 63 tot 65 jaar te compenseren, voor het ouderdomspensioen en het partnerpensioen.

Pensioenregeling vanaf 2007 - ouderdomspensioen

De pensioenleeftijd is vanaf 2007 van 63 naar 65 jaar gebracht. Vanaf 2007 vind er derhalve in de pensioenregeling weer pensioenopbouw plaats tot 65 jaar. Hierdoor is de garantieregeling 2002 voor het ouderdomspensioen overbodig geworden; dit deel van de garantieregeling 2002 is daarom vanaf 2007 beëindigd. Het door de deelnemer opgebouwde ouderdomspensioen in de garantieregeling 2002 tussen 1 januari 2002 en 31 december 2006 blijft gehandhaafd.

6

Partnerpensioen

De garantieregeling 2002 voorzag eveneens in een garantie van het op 31 december 2001 te bereiken partnerpensioen bij overlijden vóór de 65-jarige leeftijd. Dit deel van de garantieregeling 2002 is van kracht gebleven, omdat hieruit nog steeds toekenning van partnerpensioen kan voortvloeien. Dit is het geval als het partnerpensioen in de huidige pensioenregeling lager zou uitvallen dan het op 31 december 2001 te bereiken partnerpensioen. Het partnerpensioen wordt dan aangevuld tot het te bereiken partnerpensioen op 31 december 2001.

Voorwaarden garantieregeling 2002

De belangrijkste voorwaarde voor het ouderdomspensioen vanuit de garantieregeling 2002 is dat de werknemer op 31 december 2001 en op 1 januari 2002 deelnemer was in het pensioenfonds. De voorwaarde die geldt voor het partnerpensioen vanuit de garantieregeling is dat op het moment van overlijden van de deelnemer, hij nog deelnemer was in het pensioenfonds en de 65-jarige leeftijd nog niet had bereikt.

Toeslagbeleid (voorheen indexatiebeleid)

Het bestuur beslist jaarlijks –indien en voor zover de financiële toestand van het pensioenfonds dit toelaat en gehoord de actuaris- in hoeverre pensioenen en pensioenaanspraken worden aangepast. De pensioenen en pensioenaanspraken worden jaarlijks verhoogd met maximaal de stijging van de consumentenprijsindex (afgeleide cpi periode oktober-oktober) zoals vastgesteld door het CBS. Het bestuur kan besluiten toeslagen die in voorgaande jaren niet zijn toegepast alsnog toe te passen.

Voor deze voorwaardelijke toeslagtoezegging is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Het bestuur heeft besloten de pensioenen en de pensioenaanspraken per 1 januari 2011 niet te verhogen.

Op pagina 55 van de jaarrekening treft u de tabel over het toeslagbeleid.

Inhaaltoeslag

Het pensioenfonds had per 31 december 2010 een toeslagachterstand. In verband met de financiële positie per 1 januari 2011 heeft het bestuur besloten de pensioenen en pensioenaanspraken niet te verhogen.

De cumulatieve achterstand op toeslagverlening vanaf 2002 bedraagt ultimo 17,09% (ultimo 2009: 15,5%). Zodra de financiële positie dit toelaat kan het bestuur eventueel besluiten tot het toekennen van inhaaltoeslag.

Organisatie

Het pensioenfonds kent verschillende organen die paritair zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties.

Samenstelling Bestuur

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan een uitvoeringsorganisatie en twee vermogensbeheerders. De dagelijkse werkzaamheden betreffen pensioenadministratie, bestuursondersteuning en vermogensbeheer. Het bestuur blijft, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Het bestuur van het pensioenfonds bestaat uit vier leden afgevaardigd vanuit werkgevers en vier leden die zitting hebben namens werknemers. De functie van de voorzitter en vicevoorzitter wisselt jaarlijks tussen de werkgevers- en werknemersafgevaardigden. Per 31 december 2010 was het bestuur als volgt samengesteld:

7

Leden ² werkgevers:

mr. M.J.M. Koning, vice-voorzitter	(1)
C.H. Blokzijl	(1)
M.Vos(1)	
G. Kester*	(5)

Leden werknemers:

R.W. Vlietman, voorzitter	(4)
H.J.A.H. Hylkema (plv. voorzitter)	(4)
H. van der Knaap	(3) en (4)
L.J. Meulmeester	(3)

Plv. leden werkgevers:

mr. A.N. Roos (plv. voorzitter)	(1)
J. Naaborgh RA	(1)
vacature	(1)
vacature	(2)

Plv. leden werknemers:

M.H.W. van Dam	(3)
J. van Egmond	(4)
A. van der Zwan	(3)
vacature	(3)

* De heer G. Kester is in augustus 2010 aangesteld als nieuw bestuurslid.

** De heer J. Vogelaar heeft de heer A.N. Roos in augustus 2010 opgevolgd.

² Respectievelijk aangewezen:

- 1) namens het Centraal Bureau voor de Rijn- en Binnenvaart
- 2) namens Vereniging van Sleep- en Duwbooteigenaren "Rijn en IJssel"
- 3) namens Nautilus International
- 4) namens de CNV Vakmensen
- 5) namens CBOB/ONS

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur heeft beslissingsbevoegdheid ten aanzien van spoedeisende zaken waarvan de afhandeling niet kan wachten tot de eerstvolgende vergadering van het bestuur. Het dagelijks bestuur overlegt wekelijks. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vice-voorzitter van het bestuur.

Als plaatsvervangende leden van het dagelijks bestuur waren in het verslagjaar benoemd de heren mr. J. Vogelaar (plaatsvervangend vice-voorzitter) en H.J.A.H. Hylkema (plaatsvervangend voorzitter).

Leden werkgevers:

mr. M.J.M. Koning, vice-voorzitter (1)
mr. J. Vogelaar, plv. vice-voorzitter (1)

Leden werknemers:

R.W. Vlietman, voorzitter (4)
H.J.A.H. Hylkema, plv. voorzitter (3)

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie bereidt het beleid voor inzake de beleggingen van het pensioenfonds en houdt toezicht op de uitvoering ervan. Namens de werknemersorganisaties maakten de heren H.J.A.H. Hylkema en R.W. Vlietman deel uit van de commissie. Namens de werkgeversorganisaties hadden de heren M.J.M. Koning en M. Vos zitting in de commissie. In het verslagjaar kwam de beleggingscommissie vijf maal bijeen. In het verslagjaar werd de beleggingscommissie bijgestaan door de heren M. Thomassen en R. Albrecht (AON Hewitt). Per 31 december 2010 was de samenstelling van de commissie als volgt:

Leden werkgevers:

M.J.M. Koning (1)
M.Vos (1)

Leden werknemers:

H.J.A.H. Hylkema (3)
R.W. Vlietman (4)

Plaatsvervangend lid

De heer C.H. Blokzijl is plaatsvervanger van de heer H.J.A.H. Hylkema.

8

Auditcommissie

Het pensioenfonds kent een auditcommissie. De auditcommissie is nauw betrokken bij het jaarwerkproces en speelt in op de werkzaamheden die voortvloeien uit de door DNB opgelegde beleidsregel Uitbesteding. Deze commissie bestaat uit de heren R.W. Vlietman en J. Naaborgh. De commissie laat zich adviseren door de accountant van het pensioenfonds, de heer M.J. Vredenduin (KPMG) en de waarmerkend actuaris van het fonds de heer R.J.M. van de Meerakker (Towers Watson). In het najaar van 2010 is de heer Vredenduin opgevolgd door de heer C.J.M. Coremans (KPMG). De commissie kwam in het verslagjaar 2010 driemaal bijeen.

Lid werkgevers:

J. Naaborgh RA (1)

Lid werknemers:

R.W. Vlietman (4)

Plv. lid werkgevers:

C.H. Blokzijl (1)

Plv. lid werknemers:

vacature (3)

Deelnemersraad

De deelnemersraad heeft in het verslagjaar vijfmaal afzonderlijk vergaderd en tweemaal gezamenlijk met het bestuur. Bestuur en deelnemersraad hebben gekozen voor de volgende vergaderstructuur. Het bestuur neemt voorgenomen besluiten tijdens de bestuursvergadering. Afzonderlijk van het bestuur vergadert de deelnemersraad na de bestuursvergadering over de voorgenomen besluiten van het bestuur. De deelnemersraad adviseert het bestuur over de voorgenomen besluiten.

Per 31 december 2010 was de raad als volgt samengesteld:

Leden:

J. Broer, voorzitter
M.W. van der Boogaard
D.W. Rotgans, secretaris
G. Schenk

Plaatsvervangende leden:

(3) namens de gepensioneerden vacature
(3) namens de actieve deelnemers vacature
(3) namens de actieve deelnemers J. van der Laan
(3) namens de actieve deelnemers vacature

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is belast met het beoordelen van het door het bestuur vastgestelde beleid. De belangrijkste taak is het controleren of het bestuur bij haar beleid rekening heeft gehouden met de belangen van alle belanghebbenden. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan bevoegdheid een oordeel te geven. Het bestuur is verplicht om advies aan het verantwoordingsorgaan te vragen alvorens een besluit te nemen over:

- het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- de vorm, inrichting en samenstelling van het interne toezicht;
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

Het verantwoordingsorgaan baseert zijn oordeel met name op het jaarverslag, de jaarrekening en de bevindingen van het intern toezicht.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit de vier leden van de deelnemersraad aangevuld met twee leden van de werkgeversorganisatie(s). Het verantwoordingsorgaan is ingesteld per 1 januari 2010 en bestaat uit de volgende leden:

Leden:

Th. Aarten (voorzitter)*	(1)
F. van Toor	(5)
J. Broer	(3)
D.W. Rotgans (secretaris)	(3)
M.W. van den Boogaard (plv. secretaris)	(3)
G. Schenk	(3)

Plaatsvervangende leden:

vacature
vacature
vacature
vacature
vacature
vacature

Plaatsvervangend lid

De heer J. van der Laan is plaatsvervanger van de heer D.W. Rotgans.

* De heer Th. Aarten heeft halverwege het verslagjaar 2010 bedankt voor zijn deelname in het Verantwoordingsorgaan.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie kwam in het verslagjaar tweemaal bijeen. De werkzaamheden betroffen nieuwsberichten op de website, pensioenflitsen en het communicatiebeleidsplan. Per 31 december 2010 was de commissie als volgt samengesteld:

Leden:

D.W. Rotgans	(3)
mr. M.J.M. Koning	(1)
C.H. Blokzijl	(1)
R.W. Vlietman	(4)

Vertegenwoordiging in Klantenraad van Syntrus Achmea

In de Klantenraad van Syntrus Achmea hadden namens het pensioenfonds de heren mr. M.J.M. Koning en R.W. Vlietman zitting.

Vertegenwoordiging in Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen

In de Pensioenfederatie werd het pensioenfonds vertegenwoordigd door de heer mr. M.J.M. Koning en de heer R.W. Vlietman.

Vertegenwoordiging in de Aandelenpools en Vastgoedpools I en II

In de Vastgoedpools I en II van Syntrus Achmea Vastgoed hadden namens het pensioenfonds de heer mr. M.J.M. Koning en de heer R.W. Vlietman zitting.

Adviseurs 2010**Adviserend actuaaris**

Drs. H. Zaghdoudi AAG
Towers Watson B.V.
Postbus 780
1440 AT Purmerend

Waarmerkend actuaaris

Drs. R.J.M. van de Meerakker AAG
Towers Watson B.V.
Postbus 4199
3006 AD Rotterdam

Vermogensbeheer

F&C Netherlands B.V.
Postbus 59094
1040 KB Amsterdam

Syntrus Achmea Vastgoed B.V.

Postbus 59347
1040 KH Amsterdam

Beleggingsadviseur

M. Thomassen
AON Hewitt
Haarlerbergweg 21-23g
1101 CH Amsterdam

Accountant

C.J.M. Coremans RA
KPMG Accountants N.V.
Fascinatio Boulevard 200
3065 WB Rotterdam

Compliance Officer

B. Peters
NCI
Cypresbaan 19
2908 LT Capelle aan den IJssel

Pensioenbeheer

De administratie van de pensioenregeling wordt verzorgd door Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. Correspondentie kunt u richten aan:

Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.
T.a.v. Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart

Bezoekadres:

Molenwerf 2-8
1014 AG Amsterdam
Telefoonnummer servicedesk: 020 607 2370

Postadres:

Postbus 9251
1006 AG Amsterdam

Meer informatie over het pensioenfonds is ook op het internet te vinden via:
www.rijnenbinnenvaartpensioen.nl

Kerncijfers

Aantallen	2010	2009	2008	2007
Premiebetalende werkgevers	1.117	1.023	1.053	1.004
Deelnemers	4.507	4.193	4.250	4.251
Ex deelnemers	9.589	9.307	8.761	8.664
Pensioengerechtigden	1.985	1.939	1.855	1.753
Ontvangers arbeidsongeschiktheidpensioen	67	74	76	80

Financiële gegevens (bedragen x € 1.000,-)

Totale technische voorziening volgens FTK	424.062	366.192	353.233	275.695
Gemiddelde nominale rente per 31 december	3,4%	3,9%	3,5%	5,0%
Reële rente	1,2%	1,3%	1,4%	2,2%
Premies	25.891	25.105	25.028	23.098
Uitkeringen	9.994	11.022	12.118	12.703
Belegd vermogen actuele waarde	427.249	372.434	319.308	360.867
Opbrengst uit vermogen* 1)	43.936	39.395	(51.104)	3.371
Performance	11,7%	11,0%	-13,2%	1,1%
Resultaat boekjaar	(2.138)	37.203	(118.439)	13.543
Z-score	0,40	0,45	-2,48	-0,51
Dekkingsgraad	97,7%	98,9%	89,1%	130,3%
Vereiste dekkingsgraad	113,8%	116,9%	117,7%	122,2%
Prijsindex *2)	0,40%	2,53%	1,48%	1,18%

*1) Voor toerekening van kosten.

*2) Betreft stijging prijsindex over het voorgaand jaar.

Verslag van het bestuur

Het bestuur kwam in 2010 zesmaal bijeen. De deelnemersraad kwam in 2010 vijfmaal bijeen. Het bestuur, de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan kwamen tweemaal gezamenlijk bijeen. De adviezen van de deelnemersraad en verantwoordingsorgaan zijn meegenomen in de bestuursbesluiten.

In de bestuursvergaderingen zijn onder andere over de volgende onderwerpen gesproken: wijziging van de garantieregeling 2002, herstelplan, vermogensbeheer, de (administratie)overeenkomsten, het bestuursbureau, de overlevingstafels en de ALM.

Reglementswijzigingen

In 2010 zijn –na een positief advies van de deelnemersraad- een aantal inhoudelijke aanpassingen in het pensioenreglement doorgevoerd. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste wijzigingen die in 2010 zijn doorgevoerd, na het advies van de deelnemersraad te hebben ingewonnen:

- Afkoop kleine pensioenen
- Flexibiliseringfactoren
- Update huidige reglement
- Overgangsregeling 2007
- Garantieregeling 2002
- Toeslagbeleid
- Franchise 2011

Pensioenfondsen in onderdekking

De economische crisis en de lage rente in 2009 waren het gevolg dat het pensioenfonds in begin 2009 in onderdekking verkeerde. Onderdekking wil zeggen dat er onvoldoende financiële middelen waren om aan alle (toekomstige) verplichtingen te voldoen. De dekkingsgraad klom langzaam weer omhoog eind 2009. Deze trend ging door tot april 2010. Door de lage rentestand en de toename van de levensverwachting, die zorgden voor een sterke toename van de voorziening van de pensioenverplichtingen, nam de dekkingsgraad vanaf mei 2010 af. In de loop van het jaar trad weer herstel op en was eind december 2010 de dekkingsgraad weer gestegen naar 99,2%.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van een pensioenfonds geeft de verhouding weer tussen de bezittingen en de verplichtingen van een pensioenfonds. De Pensioenwet heeft regels opgesteld voor het geval de dekkingsgraad van een pensioenfonds onvoldoende is. Pensioenfondsen zijn verplicht een “dekkingsstekort” of “reservetekort” direct bij de toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB), te melden. Het pensioenfonds heeft een dekkingsstekort als de dekkingsgraad lager is dan ongeveer 105%, en een reservetekort als het vereist eigen vermogen lager is dan 114% (ultimo 2010).

Herstelplan

Het pensioenfonds heeft in 2009, net als veel andere pensioenfondsen, een korte- en een lange-termijnherstelplan ingediend bij DNB. Op 31 december 2008 was de dekkingsgraad van het pensioenfonds namelijk 89%. Het bestuur heeft het herstelplan tijdens een extra bestuursvergadering op 27 maart 2009 vastgesteld en goedgekeurd. Op 31 maart 2009 is het herstelplan naar DNB verzonden.

Het pensioenfonds maakt gebruik van de eenmalige mogelijkheid, die de Minister heeft geboden, om binnen 5 jaar (in plaats van 3 jaar; dus uiterlijk 31 december 2013) het minimaal vereist eigen vermogen te bereiken. Bij het opstellen van het herstelplan heeft het bestuur zich laten ondersteunen door externe adviseurs en met hen is het voorgenomen beleggingsbeleid afgestemd. Ook heeft er overleg met CAO-partijen plaatsgevonden en heeft de deelnemersraad een positief advies uitgebracht.

De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- In de periode 2009-2017 zal er naar verwachting geen sprake zijn van toeslagverlening;
- De premie wordt voorlopig niet verhoogd;
- Het beleggingsbeleid wordt vooralsnog niet aangepast.

In de periode van 2007 tot 2021 wordt een overgangspremie ad 6,13% ontvangen, waarvan een deel bestemd is voor de financiering van de overgangsregeling (15-jaarsregeling) en het overige deel kan worden aangewend ter versterking van de financiële positie van het pensioenfonds.

De werkelijke ontwikkeling van de dekkingsgraad kan in positieve of negatieve zin afwijken van het verwachte herstelpad, waardoor de financiële positie van het pensioenfonds zich sneller of langzamer kan herstellen dan voorzien.

Als binnen 5 jaar het herstel van het pensioenfonds niet voldoende is, kan het bestuur de volgende maatregelen overwegen:

- Het verlagen van de uitvoeringskosten.
- Het indienen van een verzoek bij CAO-partijen om extra premie af te dragen. (in beginsel zonder verhoging van de opbouw).
- Het korten van pensioenen en pensioenaanspraken (thans uiterlijk 1 april 2013 effectueren)

Het bestuur heeft werkgevers, gepensioneerden, actieve en gewezen deelnemers tijdig en op toegankelijke wijze schriftelijk geïnformeerd over de genomen maatregelen in het herstelplan.

Evaluatie herstelplan

31 december 2009 bedroeg de dekkingsgraad 98,9%. Op basis van de in het herstelplan gehanteerde uitgangspunten werd verwacht dat de dekkingsgraad eind 2010 zou uitkomen op 97%. Uiteindelijk bedraagt de dekkingsgraad per 31 december 2010 97,7% waarmee het herstel van het pensioenfonds iets voorloopt op de verwachting.

13

Premie

De premiebetaling volgt het huidige premiebeleid dat is vastgelegd in de ABTN. In de ABTN is opgenomen dat de minimaal te ontvangen premie, de kostendekkende premie vermindert met korting of verhoogd met een opslag is. Het bestuur van een pensioenfonds kan naar aanleiding van de continuïteitsanalyse besluiten, binnen de randvoorwaarden die de Pensioenwet hieraan stelt, een korting dan wel een opslag op de premie te leggen.

In 2010 is besloten om de gedempte kostendekkende premie te hanteren. Voor de toetsing van de kostendekkendheid van de premie wordt een demping van de rente van 10 jaar gehanteerd.

Resumerend:

Feitelijke premie:	25.891
Kostendekkende premie:	22.066
Gedempte premie:	17.800

Toeslagverlening

De toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement gefinancierd. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Op basis van de financiële positie van het pensioenfonds ultimo 2010 is besloten om per 1 januari 2011 geen toeslag toe te kennen.

DNB

DNB heeft op 24 juni 2009 een beschikking afgegeven waarin is opgenomen dat zij heeft besloten in te stemmen met het korte- en lange-termijnherstelplan van het pensioenfonds conform de artikelen 138 lid 2 en 140 lid 2 van de Pensioenwet.

Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het pensioenfonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Door lage dekkingsgraad geen waardeoverdracht

Als een werknemer van werkgever verandert, mag hij zijn pensioenaanspraken, wanneer de nieuwe werkgever een pensioenregeling heeft ondergebracht bij een pensioenfonds of verzekeraar overdragen naar zijn nieuwe pensioenregeling. Dit heet waardeoverdracht. Is de dekkingsgraad van het fonds lager dan 100%, dan mag het pensioenfonds waardeoverdrachten niet uitvoeren. De waardeoverdracht moet volgens de Pensioenwet “opgeschort” worden.

Uitkomst performancetoets boven de grenswaarde

Uitkomst performancetoets boven de grenswaarde

Voor het jaar 2010 is een z-score behaald van 0,4. De performancetoets 2006-2010 komt hiermee uit op 0,16. Dit is de uitkomst op basis van de gewijzigde berekeningsmethode welke in 2007 is opgenomen in het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000. De uitkomst van de performancetoets wordt bepaald door de behaalde z- scores in de afgelopen 5 jaar.

Communicatie

Het bestuur stelt ieder jaar een jaarplan op met de daarbij behorende acties. Het pensioenfonds heeft in het boekjaar de aangesloten werkgevers, de actieve deelnemers en de pensioengerechtigden schriftelijk geïnformeerd over algemene zaken betreffende het pensioenfonds. Het ging hierbij onder meer over de financiële positie van het pensioenfonds, de ontwikkelingen binnen de pensioenregeling, de premievaststelling en de toeslagverlening.

De communicatiecommissie is op 11 februari en 16 september 2010 bijeen gekomen. Er is een nieuwe brochure ontwikkeld, die medio 2010 is gepubliceerd.

Pensioenflits

De communicatiecommissie heeft het bestuur geadviseerd de deelnemers van de ontwikkelingen van het pensioenfonds op de hoogte te brengen via de zogenoemde Pensioenflits. De Pensioenflits is een nieuwsbriefuitgave. Dit advies is overgenomen. De eerste uitgave heeft in augustus 2009 plaatsgevonden. In 2010 zijn er twee Pensioenflitsen uitgegeven. De Pensioenflits van augustus 2010 ging hoofdzakelijk over de financiële positie van het pensioenfonds. In december 2010 stond de Pensioenflits in het teken van het 50-jarig bestaan van het pensioenfonds.

Pensioenplanner

Op de website van het pensioenfonds is een pensioenplanner beschikbaar gesteld. Met deze pensioenplanner kunnen deelnemers de hoogte van hun pensioen berekenen en een beeld krijgen van de hoogte van hun pensioen indien de pensioenleeftijd wordt aangepast of wanneer er een vorm van uitruil plaatsvindt.

Website

Op de website www.rijnenbinnenvaartpensioen.nl is informatie over de pensioenregeling te vinden. Het bestuur wil hiermee de deelnemers en werkgevers in de Rijn- en Binnenvaart meer inzicht geven in het pensioen. Ook is er speciaal voor pensioengerechtigden een gedeelte van de website ingericht met relevante informatie.

Deelnemers en pensioengerechtigden kunnen informatie vinden over het effect op hun pensioen bij bijvoorbeeld veranderingen in hun leven, zoals echtscheiding of overlijden. Werkgevers kunnen via een geautomatiseerd systeem gegevens aanleveren. Verder staat er actueel nieuws op de website, is er een vragen- en begrippenlijst en kunnen er meerdere documenten gedownload worden.

Informatievoorschriften Pensioenwet

De Pensioenwet bevat uitgebreide informatieverplichtingen voor pensioenuitvoerders.

Uit deze verplichtingen volgt dat het pensioenfonds ondermeer op de volgende momenten, verplichte informatie ten aanzien van de pensioensituatie moet verstrekken:

- aan deelnemers: bij aanvang deelneming en jaarlijks door middel van een uniform pensioenoverzicht (UPO);
- aan gewezen deelnemers: bij beëindiging van de deelneming en periodiek (om de vijf jaar);
- aan gewezen partners: bij scheiding en periodiek (om de vijf jaar);
- aan pensioengerechtigden; bij pensioeningang en periodiek (jaarlijks).

De informatieverplichtingen van het pensioenfonds zijn in het pensioenreglement opgenomen, zodat betrokkenen uit dit reglement kunnen opmaken op welke momenten er bepaalde informatie aan hen moet worden verstrekt.

Belangrijke bestuursbesluiten in 2010

Risico management

Mede ingegeven door de bevindingen in het rapport Frijns, dat in dit jaarverslag onder *pensioenontwikkelingen* en *vooruitzichten* nader wordt toegelicht, heeft het bestuur in 2010 besloten een beleidsdocument Risicomanagement samen te stellen. Hierin is opgesteld de doelstelling van het risicomanagement beleid en de Governance structuur. Aan dit beleidsdocument heeft het bestuur een prioriteitstelling en actielijst toegevoegd. Eveneens zijn in dit document de aanbevelingen van de visitatie commissie Vak VC toegevoegd. Het bestuur zal de risicoanalyse jaarlijks evalueren met tussentijdse monitoring. Dit beleidsdocument met prioriteitstelling is ook een terugkomend agendapunt van de audit commissie en de beleggingscommissie. De procesbewaking wordt in handen gelegd van het bestuursbureau.

Vacatures bestuur

Het bestuur is akkoord gegaan met het aanstellen van de heer Kester als nieuw bestuurslid en de heer Vogelaar als vervangend bestuurslid. DNB heeft ingestemd met beide benoemingen. Het bestuur heeft in het deskundigheidplan opgenomen dat de nieuwe bestuursleden binnen 1 jaar aan het minimale gestelde deskundigheidsniveau moet voldoen.

Beleggingsbeleid

Na een grondig selectieproces onder enkele passieve vermogensbeheerders van aandelenfondsen heeft het bestuur besloten om Vanguard aan te stellen als beheerder van de aandelenportefeuille. Waarbij tevens invulling werd gegeven aan het SRI beleid. Gezien het voordeel om het beheer van de aandelenportefeuille bij één partij onder te brengen heeft het bestuur ook besloten de emerging markets aandelen onder te brengen in een afzonderlijk fonds bij Vanguard. Bij de transitie heeft het bestuur gebruik gemaakt van de diensten van BNY Mellon Asset Management.

Nieuwe Overlevingstafels

16

Eind augustus 2010 werden nieuwe prognosetafels gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap. In deze prognosetafels is de verbetering van de levensverwachting tot 2060 verdisconteerd. Ten aanzien van de positieve afwijking van de levensverwachting van het pensioenfondsbestand en de totale Nederlandse bevolking, heeft het bestuur een onderzoek laten uitvoeren. De ervaringssterfte op basis van het pensioenfondsbestand kon op basis van de beschikbare statistische data onvoldoende worden onderbouwd. Na het beschouwen van de ervaringssterfte van een in bestandopbouw vergelijkbaar pensioenfonds kon uiteindelijk tot een fondsspecifieke ervaringssterfte worden gekomen.

Na afloop van het boekjaar heeft DNB naar aanleiding van de evaluatie van het herstelplan opmerkingen gemaakt over het toepassen van de fondsspecifieke ervaringscijfers. Na diepgaand overleg met diverse betrokken partijen is het bestuur tot de conclusie gekomen dat toepassen van de fondsspecifieke ervaringscijfers een goed beeld geeft van de financiële positie van het fonds zonder daarbij de prudentie uit het oog te verliezen.

Custodian

Het bestuur heeft besloten in 2010 een onafhankelijke custodian aan te stellen. In het verslagjaar over 2011 zal het selectieproces en de uiteindelijke besluitvorming ten aanzien van deze custodian nader worden toegelicht.

Administratieovereenkomst pensioenuitvoering

In de tweede helft van 2010 heeft het bestuur besloten om een nieuw administratiecontract af te sluiten met de pensioenuitvoerder Syntrus Achmea voor een periode van twee jaar. Daarnaast heeft het bestuur besloten in 2011 te starten met het opzetten van een bestuursbureau ter ondersteuning van het bestuur.

3 De principes zijn een nationale invulling van de beloningsprincipes die op 2 april 2009 werden aangenomen door het Financial Stability Forum van de G20 in Londen.

Implementatie pensioenregister

In 2010 is het digitaal pensioenregister van start gegaan. Vanuit de pensioenwet is bepaald dat pensioenfondsen zich moeten aansluiten bij het digitaal pensioenregister. Het bestuur heeft opdracht gegeven om de koppeling van de wettelijke verplichte administratiegegevens aan het digitaal pensioenregister te laten uitvoeren door de pensioenbeheerder Syntrus Achmea.

Goed Pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance)

In de afgelopen jaren zijn steeds meer richtlijnen en regels opgesteld om te zorgen dat het fonds zijn taken daadwerkelijk goed uitvoert. Zo publiceerde de Stichting van de Arbeid (STAR) in 2005 de "Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur". Deze principes bieden kaders voor zorgvuldig bestuur, intern toezicht, verantwoording, deskundigheid, openheid en communicatie. Maar ook andere regels spelen een rol: zo is de Code Tabaksblat van belang voor het beleggingsbeleid. Sinds 2007 zijn de principes goed pensioenfondsbestuur van de STAR verankerd in de Pensioenwet. De bedoeling van de principes is dat een pensioenfondsbestuur weet waarvoor het verantwoordelijk is en hoe het die verantwoordelijkheid moet dragen en moet afleggen.

Aandacht voor principes in 2010

Het jaar 2010 stond voor het bestuur vooral in het teken van risicobeheer. Richtlijnen vanuit DNB geven aan dat pensioenfondsbesturen moeten voldoen aan alle wet- en regelgeving en controle hebben over alle risico's die zich voordoen. DNB hanteert hiervoor het FIRM-model met een beschrijving van tien risicocategorieën. FIRM staat voor Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode. De Pensioenwet verplicht het bestuur tot het treffen van maatregelen voor een integere en beheerste bedrijfsvoering. Deze verplichting gaat verder dan de gedragscode die het bestuur nu al heeft. Het gaat om risicobeleid, waarbij integriteitrisico's en ook andere risico's in kaart worden gebracht.

Met het risicobeleid werd door het bestuur begin 2009 een start gemaakt. In oktober 2009 is de workshop Confirm, inzake risicobeheersingsbeleid, gevolgd. Met behulp van deze workshop heeft het bestuur het risicomangement in kaart gebracht waardoor het procesmatig gehanteerd kan gaan worden. De uitkomsten van deze workshop zijn opgenomen in de beleidsnota Risicomangement. In 2010 zijn naar aanleiding van beleidsnota Risicomangement de risico's in kaart gebracht en de aanbevelingen van het visitatierapport besproken. De aanbevelingen van de visitatiecommissie en de risicoanalyse zijn omgezet in een actiepuntenlijst. Aan ieder actiepunt is door het bestuur een actiehouders gekoppeld die de betreffende actie zal uitvoeren. De procesbewaking en de verwerking van resultaten die de actiehouders (het bestuur, de diverse commissies en de administrateur) boeken ligt in handen van het bestuursbureau. Tijdens iedere vergadering van de audit commissie wordt de voortgang, de kwaliteit en de resultaten van de acties besproken.

17

Gedragscode

Het pensioenfonds heeft een gedragscode. Deze gedragscode geeft regels en richtlijnen voor alle bestuursleden:

- ter voorkoming van verstrengeling van belangen;
- ter vermijding van verspreiding en misbruik van vertrouwelijke informatie;
- ter voorkoming van koersmanipulatie.

Vanaf 1 januari 2010 vervult het Nederlands Compliance Instituut de rol als compliance officer. Jaarlijks wordt door de bestuursleden de gedragscode getekend.

Toeziethouder

Op 19 mei heeft het dagelijks bestuur van het pensioenfonds overleg gevoerd met DNB. De financiële positie en financiële opzet van het pensioenfonds en het beleggingsbeleid en vermogensbeheer zijn in dit overleg besproken. Eveneens kwam de Overgangsregeling, Goed Pensioenfondsbestuur en integriteit aan de orde.

Principes bij beloningsbeleid

Op 6 mei 2009 hebben DNB en AFM de “Principes voor beheerst beloningsbeleid” gepubliceerd³ (verder: de Principes). De Principes zijn gericht op de financiële ondernemingen en op pensioenfondsen die onder toezicht staan van DNB of AFM. In een gezamenlijke brief van 24 juni 2009 aan de pensioenfondsen hebben DNB en AFM duidelijk gemaakt dat het beloningsbeleid ook bij pensioenfondsen en hun uitvoerders in lijn moet zijn met de Principes.

In de kern is het doel van de Principes: het tegengaan van “perverse beloningsprikkels”. Met naleving van de Principes zijn soliditeit, integriteit en voldoen aan verwachtingen bij belanghebbenden van het pensioenfonds gediend. Pensioenfondsen moeten de Principes concreet toepassen op hun situatie en daartoe hun beloningsbeleid kritisch tegen het licht houden en waar nodig aanpassen. Het gaat daarbij niet alleen om de beloning van bestuurders, maar ook om het beloningsbeleid van de organisaties die de uitbestede werkzaamheden van het pensioenfonds uitvoeren. Het pensioenfonds heeft hiertoe concreet navraag gedaan bij de externe partijen. Vervolgens is er een verklaring afgegeven die past binnen de principes.

Het beheerste beloningsbeleid past binnen het thema risicobeheer van het pensioenfonds.

Deskundigheidsbevordering

In 2010 is het deskundigheidsplan aangevuld. In dit plan wordt het beleid van het fonds ter bevordering en handhaving van het vereiste deskundigheidsniveau beschreven en welke voorzieningen in dat verband getroffen zijn of zullen worden.

Daarnaast is er in het deskundigheidsplan opgenomen dat de opleiding betreffende deskundigheid II over een aantal opleidingsdagen in de komende twee à drie jaar verspreid wordt. In 2010 heeft het bestuur aan een opleidingsdag deelgenomen die met goed gevolg is afgelegd. Deze studiedagen zijn voor het bestuur verplicht gesteld.

18

De leden van de deelnemersraad, het verantwoordingsorgaan en de geïnteresseerden vanuit het bestuur hebben in maart 2010 een gerichte tweedaagse opleiding gevolgd die toegespitst was op het pensioenfonds. In deze opleiding zijn onderwerpen als dienstverlening, actuariële onderwerpen, vermogensbeheer en jaarwerk aan de orde gekomen.

In het verslagjaar 2010 heeft zowel het bestuur, de deelnemersraad als het verantwoordingsorgaan het complete deskundigheidsniveau bevorderd.

Zelfevaluatie

Periodiek wordt het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden afzonderlijk geëvalueerd. Hiertoe is onder andere een periodieke zelfevaluatie ingesteld. Het doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit van het bestuur in stand te houden en/of te verbeteren. De individuele bestuursleden hebben in het verslagjaar een zelf-evaluatieformulier ingevuld, de uitkomsten daarvan zijn besproken.

Gezamenlijke geschillencommissie

In de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is onder meer bepaald dat het bestuur moet zorgen voor een adequate klachten- en geschillenprocedure. In 2008 hebben een aantal pensioenfondsen die hun administratie bij Syntrus Achmea hebben ondergebracht, besloten om een gezamenlijke geschillencommissie op te zetten. Het pensioenfonds heeft gekozen voor deelname aan deze gezamenlijke geschillencommissie.

Bij de commissie staat beroep open voor de actieve deelnemer, gewezen deelnemer of pensioenge-rechtigde die het niet eens is met een beslissing van het fondsbestuur betreffende de deelneming of de uitkering dan wel indien de deelnemer of pensioengerechtigde meent dat hij op andere wijze in het nadeel is door een genomen beslissing.

De gezamenlijke geschillencommissie doet uitspraak in de vorm van een advies aan het bestuur van het pensioenfonds.

Medezeggenschap

De medezeggenschap is geregeld via de deelnemersraad. Het pensioenfonds kent sinds 2005 een deelnemersraad. In 2009 was de zittingsperiode van vier jaar afgelopen en zijn er drie nieuwe leden benoemd voor de deelnemersraad, twee huidige leden zijn herbenoemd.

Tijdens de bestuursvergadering worden 'voorgenomen' besluiten genomen die vervolgens voor advies aan de deelnemersraad worden voorgelegd.

In 2010 kwam de deelnemersraad vijfmaal bijeen. Tevens werd tweemaal gezamenlijk met het bestuur vergaderd. In de Pensioenwet is geregeld dat de deelnemersraad en het bestuur minimaal tweemaal per jaar gezamenlijk vergaderen.

Verantwoordingsorgaan

Er wordt conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor Goed Pensioenfondsbestuur veel aandacht besteed aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief het interne toezicht. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuur en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Jaarlijks legt het bestuur verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Tevens wordt verantwoording afgelegd over de naleving van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur zoals vastgesteld door de Stichting van de Arbeid. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst.

Het verantwoordingsorgaan baseert zijn oordeel op het jaarverslag van het pensioenfonds, de jaarrekening, de bevindingen van het intern toezicht en overige informatie.

Op 1 januari 2008 is het verantwoordingsorgaan ingesteld en telt zes leden, zijnde de leden van de deelnemersraad aangevuld met twee werkgeversvertegenwoordigers. Een van de werkgeversvertegenwoordigers is aangewezen door de Christelijke Bond voor Ondernemers in de Binnenvaart (CBOB/ONS), de ander is aangewezen door het Centraal Bureau voor de Rijn- en Binnenvaart (CBRB).

Op 29 juni 2010 is het verantwoordingsorgaan bijeen gekomen en tijdens deze vergadering was ook een delegatie van het bestuur aanwezig. De bestuursleden hebben antwoord gegeven op de vragen van het verantwoordingsorgaan. Tevens is het verslag van het verantwoordingsorgaan over het afgelopen jaar besproken.

Hierna is het verslag van het verantwoordingsorgaan over de periode juni 2010-juni 2011 opgenomen. Dit verslag is vastgesteld in de vergadering van het verantwoordingsorgaan op 21 juni 2011 en daarna met het bestuur van het pensioenfonds besproken.

Verslag van het verantwoordingsorgaan over de periode juni 2010-juni 2011

Het verantwoordingsorgaan (VO) van het pensioenfonds is met ingang van 1 januari 2008 ingesteld. Het VO heeft 6 leden, 4 daarvan zijn de leden van de deelnemersraad (met de mogelijkheid van inzet van 1 reserve deelnemersraadlid) en 2 leden zijn werkgeversvertegenwoordigers (1 vacature sinds juni 2010).

Op basis van de uitgangspunten van goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance) van de Stichting van de Arbeid heeft het bestuur van het pensioenfonds de werkwijze van het verantwoordingsorgaan in een reglement vastgelegd. Hierin zijn de frequentie van het overleg met het bestuur, het recht op informatie en overleg met externe deskundigen, de te behandelen onderwerpen met betrekking tot het beleid alsmede de verantwoording van het VO vastgesteld.

Het bestuur legt verantwoording af aan het VO over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Tevens legt het bestuur verantwoording af over de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur zoals vastgesteld door de Stichting van de Arbeid. Het VO heeft de bevoegdheid een oordeel te vormen over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Het oordeel van het VO wordt tenminste éénmaal per jaar schriftelijk vastgelegd en samen met de reactie van het bestuur daarop op korte termijn bekendgemaakt aan de bij het VO betrokken belangengroepen en daarnaast geplaatst op de website van het pensioenfonds.

Daarnaast worden voornoemde gegevens opgenomen in het jaarverslag van het pensioenfonds waar het oordeel betrekking op heeft.

Het VO heeft een adviesrecht ten aanzien van:

- het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- de vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht;
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschilprocedure;
- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

20

In het verslagjaar (juni2010 - juni2011) kwam het VO 2 maal bijeen waarvan 1 maal overleg met het bestuur. Daarbij zijn de volgende onderwerpen aan de orde geweest:

- Dekkingsgraad en herstelplan.
- Invulling vacature verantwoordingsorgaan werkgeverskant.
- Representativiteit in de branche (toetsing door Nederlandse Bank).
- Financiële en actuariële analyses
- Werkwijze, communicatie VO.
- Jaarrekening 2010

Tevens heeft het VO overleg gehad met de adviserend actuaris van het pensioenfonds, doch verder niet met andere externe deskundigen.

Door het VO is opnieuw aandacht gevraagd aan het bestuur voor verdere invulling van de (reserve) vacatures in het bestuur en Verantwoordingsorgaan omdat, ivm. de aard van onze branch vergaderingen niet altijd door iedereen kunnen worden bijgewoond.

Bevindingen en conclusies

Het VO heeft geconstateerd dat het bestuur duidelijk uitvoering geeft aan het communicatie-beleid, waarbij specifiek te noemen valt het verder uitwerken en updaten van de website van het pensioenfonds. Daardoor was het mogelijk actuele informatie over het verloop van het herstelplan, de (up to date) stand van de dekkingsgraad, informatie over het indexatiebeleid alsmede een algemene update van de statuten en reglementen van het pensioenfonds aan de deelnemers bekend te maken.

Daarnaast heeft het VO geconstateerd dat het bestuur in 2010 veel aandacht heeft besteed aan de uitvoering van de garantie regeling 2002 en de implementatie van de nieuwe overgangsregeling 2007. Inzake wetgeving en reglementen alsmede beleggingsbeleid en premie- en toeslagenbeleid heeft het bestuur op zorgvuldige wijze invulling gegeven aan haar verantwoording.

De financiële positie van het pensioenfonds baart zorgen; er is nog steeds sprake van een reserve- en dekkingstekort welke door aanpassingen van de nieuwe sterftcijfers en de kostenopslag nog onder de gestelde 105% is gebleven. Het in 2008 ingediende herstelplan wordt echter nog steeds gehaald.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur in het verslagjaar 2010 een opbouwend en consistent beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen afgewogen en gewaarborgd zijn.

Rotterdam,

Het verantwoordingsorgaan van de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en binnenvaart

Vice-Voorzitter:

Secretaris:

J. Broer

D. Rotgans

De Z-score over 2010

De z-score wordt ieder jaar berekend en laat het verschil zien tussen het behaalde rendement van het pensioenfonds en het rendement van de benchmark. Als het pensioenfonds met haar beleggingen precies de benchmark volgt, dan is er geen afwijking. Veel pensioenfondsen proberen echter een betere score te behalen dan de benchmark.

Voor het bepalen van een Z-score wordt voorafgaand aan een nieuw beleggingsjaar een normportefeuille vastgesteld, waarin rekening wordt gehouden met de risico's die het bestuur van het pensioenfonds kan en wil nemen. Aan het eind van elk beleggingsjaar wordt het feitelijk behaalde rendement op beleggingen vergeleken met het rendement van de normportefeuille.

De Wet betreffende verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet bpf 2000) bevat een Vrijstellingsregeling. Deze Vrijstellingsregeling geeft werkgevers een aantal gronden voor vrijstelling van de verplichte deelname in een bedrijfstakpensioenfonds. Eén van deze gronden betreft de vrijstelling op basis van de beleggingsperformance. Hiertoe dient jaarlijks een performancetoets te worden uitgevoerd.

De performancetoets ziet er als volgt uit: de som van vijf opeenvolgende jaarlijkse z-scores wordt gedeeld door de wortel uit 5. Hier wordt vervolgens 1,28 bij opgeteld. De uitkomst dient groter dan of gelijk aan nul te zijn. Wanneer dit niet het geval is, kan er onder voorwaarden aan werkgevers vrijstelling worden verleend.

De z-score van het pensioenfonds in 2010 bedraagt 0,4. De cumulatieve Z-score tot en met 2010, de performancetoets, is 0,2. Het pensioenfonds voldoet met deze score aan de gestelde normen.

Pensioenontwikkelingen en vooruitzichten

Crisisbeheersing

In mei 2009 kregen alle pensioenfondsen uitstel voor het korten van rechten. Een pensioenfonds moet korten als de dekkingsgraad te laag is en er geen andere maatregelen mogelijk zijn om te herstellen. De verwachting was dat de economische situatie snel zou verbeteren. In dat geval zou achteraf blijken dat een korting niet nodig was. De crisis duurde echter langer dan verwacht. Op 17 augustus 2010 kondigde Minister Donner daarom aan dat 14 pensioenfondsen niet langer uitstel kregen om kortingsmaatregelen te nemen. Het pensioenfonds hoorde niet bij deze pensioenfondsen. Korting was alleen dan nodig als niet via andere maatregelen tot herstel kon worden gekomen. Dat was uiteindelijk bij 7 van de 14 pensioenfondsen zo.

Door het besluit van minister Donner om 14 pensioenfondsen niet langer uitstel voor korten te verlenen, ontstond grote maatschappelijke beroering. De Pensioenfederatie en de STAR pleiten ervoor naar de uitzonderlijke lage stand van de rente te kijken. Donner hield vast aan nu korten. Op 24 augustus kwam de Tweede Kamer terug van zomerreces om hierover te spreken. De Kamer wilde weten waarom het ene pensioenfonds aanzienlijk steviger in de problemen is geraakt dan het andere. Op 3 november hield de Tweede Kamer daarom een hoorzitting over de financiële positie van pensioenfondsen. Ook bestuurders van pensioenfondsen, deelnemersraden maar ook wetenschappers en toezichthouders kwamen daarbij aan het woord.

Evaluatie herstelplan

Het pensioenfonds mocht eventuele noodzakelijke kortingen wel uit blijven stellen tot 1 april 2012. Bij de evaluatie van het herstelplan eind 2010 moest het pensioenfonds al wel het besluit nemen dat aan de basis ligt voor wel/niet korten in 2012. Als eind 2011 blijkt dat de kortingsmaatregel niet noodzakelijk is, dan kan het pensioenfonds het besluit eventueel nog terugdraaien. Het pensioenfonds heeft besloten om niet te korten.

22

Communicatie herstelplan/korten

Het bestuur heeft pensioengerechtigden, werkgevers en deelnemers tijdig en op toegankelijke wijze geïnformeerd over het herstelplan en de daarin opgenomen maatregelen. Dit is gedaan in de pensioenflits van augustus 2010. Naast deze pensioenflits, die ook via de website te downloaden is, is er een tekst op de website opgenomen over de financiële situatie van het pensioenfonds.

AOW-leeftijd en drie commissies

Kabinet wil AOW-leeftijd verhogen, maar valt

Het pensioen dat via het pensioenfonds is verzekerd is een aanvulling op de AOW-uitkering van de overheid. Sociale partners stemmen de aanvullende pensioenregeling af op de ingangsdatum en de hoogte van de AOW. De inhoud van de AOW-regeling is daarom van belang voor de pensioenregeling (in de bedrijfstak).

In het regeerakkoord is aangekondigd dat de AOW-leeftijd wordt verhoogd naar 66 jaar en wordt gekoppeld aan de levensverwachting. Ook is afgesproken dat de fiscale bijdrage aan de pensioenopbouw die maximaal mogelijk is wordt verlaagd in verband met de verhoging van de pensioenleeftijd. Op 1 december schreef minister Kamp aan de Tweede Kamer dat hij in het voorjaar van 2011 met sociale partners en toezichthouders na wil gaan welke aanpassingen nodig zijn in de pensioenwetgeving om voorwaardelijke pensioenen mogelijk te maken en welke communicatievoorschriften daarbij moeten gelden.

Inhoud Pensioenakkoord

Sociale partners willen dat de AOW- en pensioenleeftijd structureel gekoppeld wordt aan de levensverwachting. De eerste twee stappen in de verhoging van de AOW leeftijd naar 67 jaar zijn gepland. Ze willen ook dat de AOW wordt gekoppeld aan de verdiende lonen. De AOW-leeftijd wordt flexibel vanaf 65 jaar. Na verhoging van de AOW-leeftijd kan de werknemer een jaar eerder stoppen met een 6,5% lagere uitkering, voor twee jaar eerder is de korting 13%. Uitstel levert andersom per jaar 6,5% op.

Sociale partners willen voor de aanvulling op de AOW naar een pensioencontract dat opeenvolgende generaties dezelfde uitkeringsrechten geeft bij hetzelfde aantal opbouwjaren. Dit moet premieneutraal gebeuren op grond van de fondsspecifieke situatie. In juni 2010 was de bedoeling dat per 2012 de pensioencontracten gemoderniseerd zijn om – uitgaande van een stabiele premie – schokken op de financiële markten (rente, inflatie en rendement) te kunnen opvangen.

Het bestuur houdt de ontwikkelingen nauwgezet in de gaten zodat tijdig de nodige maatregelen genomen kunnen worden.

Opzet nieuw pensioenstelsel

Vanaf 2012 nieuwe randvoorwaarden

In de Pensioenwet is voor de financiering van pensioenfondsen een Financieel Toetsingskader (FTK) vastgesteld. Hierin staat met welke financiële randvoorwaarden (parameters) pensioenfondsen rekening moeten houden. In 2010 is in de commissie Donner gediscussieerd over de parameters waarmee een pensioenfonds maximaal rekening mag houden. De uitkomst is dat een pensioenfonds vanaf 2012 moet rekenen met de nieuwe parameters.

Rente van invloed op dekkingsgraad

De rentestand is van belang voor het bepalen van de hoogte van de verplichtingen van het pensioenfonds. Is de rente laag dan moet er meer geld in kas zijn, dan wanneer de rente hoog is. De STAR, de Pensioenfederatie en diverse wetenschappers vinden dat de marktrente verstoord is. DNB erkent dat de rente extreem laag is, maar vindt de markt niet verstoord. Minister Kamp kondigde in zijn brief van 12 november aan de Tweede Kamer aan dat onderzoek zal plaatsvinden naar alternatieve risicovrije rentes. Kamp vond het niet verstandig de rekenrente meteen aan te passen. De uitkomsten van dit onderzoek worden ingebracht in het overleg met sociale partners over de houdbaarheid van het pensioenstelsel.

Rapport Commissie Goudswaard

De Commissie Toekomstbestendigheid aanvullende pensioenregelingen (Commissie Goudswaard) heeft op 27 januari 2010 een rapport uitgebracht. Daarin geeft de commissie te kennen dat zij het Nederlands pensioenstelsel niet toekomstbestendig vindt. Door de vergrijzing, de langere levensverwachting en de kwetsbaarheid voor financiële risico's zijn schokken aan het systeem minder goed met premies op te vangen. De commissie ziet mogelijke oplossingen in het bieden van een lager ambitieniveau of het "zachter" (voorwaardelijker) maken van de pensioentoezegging. Met een zachtere pensioentoezegging zijn er meer risico's voor de deelnemer.

Rapport Commissie Frijns

De Commissie beleggingsbeleid en risicobeheer (ook wel bekend als de Commissie Frijns) heeft het beleggingsbeleid van pensioenfondsen, de uitvoering en de governance onderzocht en vestigde speciale aandacht op de beheersing van risico's. Op 19 januari 2010 werd een rapport door deze commissie uitgebracht.

Daarin zijn de volgende conclusies te vinden:

- De pensioenfondssector is heterogeen en wordt steeds complexer.
- De pensioenfondsen worden mede door ontgroening en vergrijzing steeds kwetsbaarder.
- De pensioenfondsen hebben structureel te weinig aandacht voor risicobeheer en uitvoering van beleggingsbeleid.

- Het reëel kader dient leidend te zijn; nu ligt door het Financieel toetsingskader (FTK) te veel nadruk op nominale dekkingsgraad.
- De specifieke kenmerken van pensioenfondsen worden onvoldoende vertaald in beleggingsbeleid.
- Het maatschappelijk verantwoord handelen is geen geïntegreerd onderdeel van risicobeheer en beleggingsbeleid.
- Het governance model behoeft verbetering.

Ook DNB heeft het beleggingsbeleid van pensioenfondsen onderzocht. DNB stuurde op 15 maart een brief aan alle pensioenfondsen met daarin de hoofdlijnen van het DNB onderzoek. DNB heeft met individuele pensioenfondsen afspraken gemaakt om de tekortkomingen bij die fondsen te adresseren. Voor de Pensioenfederatie is dit aanleiding geweest 'good practices' te ontwikkelen. Hiermee kunnen pensioenfondsen concreet aan de slag met de verbetering van het beleggingsbeleid en het risicomanagement. DNB juicht dit initiatief toe en gaat er van uit dat deze 'good practices' straks voor pensioenfondsbesturen een belangrijk hulpmiddel vormen voor het doorvoeren van verbeteringen.

Samen sta je sterk

Op 1 maart startte onder de slogan 'Jouw Pensioenfonds. Samen sta jij sterk!' de VB-publiciteitscampagne van de bedrijfstakpensioenfondsen. Er is een site en er zijn advertenties verschenen in kranten en op populaire internetsites.

Pensioenregister van start

Het pensioenregister ging op 6 januari 2011 van start. Hierin kan elke Nederlander met zijn DigiD een overzicht van zijn pensioen opvragen. De bedoeling is dat iemand een overzicht krijgt van alle pensioenen die hij of zij in het verleden heeft opgebouwd.

24

Tijdige verzending UPO's

Volgens de "Beleidsregel tijdigheid UPO's" moesten alle pensioenuitvoerders hun actieve deelnemers uiterlijk 30 september schriftelijk informeren over hun pensioenopbouw met een Uniform Pensioenoverzicht (UPO). De Autoriteit Financiële Markten (AFM) meldt dat de UPO's 2009 overwegend op tijd zijn verstuurd. Om te weten of ook de UPO's 2010 op tijd zijn verzonden, heeft de AFM dat in het najaar van 2010 gecontroleerd. Het pensioenfonds heeft de UPO's in 2010 tijdig verstuurd.

Juistheid UPO's

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) heeft een algemeen onderzoek gedaan naar de juistheid van UPO's in 2008. Het rapport verscheen in oktober 2010. Naar aanleiding hiervan roept AFM sociale partners op om bestaande pensioenregelingen te versimpelen, nieuwe pensioenregelingen te vereenvoudigen en overgangs- en uitzonderingsregelingen zoveel mogelijk te vermijden. Vereenvoudiging stelt pensioenfondsen namelijk in staat begrijpelijke informatie te verstrekken aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Overigens zijn er ten opzichte van 2008 verbeteringen in de UPO's van het pensioenfonds aangebracht. Ook erkent AFM dat er soms een spanningsveld zit tussen enerzijds de wens tot heldere begrijpelijke communicatie en anderzijds de eis van volledigheid conform de Pensioenwet.

AFM publiceert resultaten onderzoek startbrieven

De AFM heeft onderzoek naar de startbrieven van pensioenfondsen gedaan. Niet alle startbrieven voldoen volledig aan de eisen van AFM. De opmerkingen die AFM heeft gemaakt, zijn inmiddels door het pensioenfonds verwerkt en de huidige startbrieven zijn verbeterd. Het algemene punt van begrijpelijkheid en de eis dat de brieven per pensioenfonds zijn voorgelegd aan een klantenpanel was in 2010 punt van aandacht voor het bestuur.

Goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance)

In 2010 werd het initiatiewetsvoorstel van D66 en VVD door de Tweede Kamer aangenomen. Als de Eerste Kamer hier ook mee akkoord gaat, krijgen pensioengerechtigden ook bij bedrijfstakpensioenfondsen de mogelijkheid om bestuurslid te worden. Het nieuwe kabinet wil medezeggenschap echter in samenhang met de gehele governance van pensioenfondsen oppakken. Daarnaast is er door de toezichthouders AFM en DNB een nieuwe beleidsregel deskundigheid opgesteld die op 1 januari 2011 van kracht is geworden.

Gepensioneerden mogen van de Tweede Kamer kiezen voor bestuursdeelname

In dezelfde initiatiewet zijn ook bepalingen over diversiteit opgenomen. Naast het feit dat pensioengerechtigden bij bedrijfstakpensioenfondsen een gelijk recht op bestuursdeelname krijgen als pensioengerechtigden bij ondernemingspensioenfondsen nu hebben zijn ook bepalingen over diversiteit opgenomen. In het bestuur moeten de belanghebbenden op een evenwichtige wijze zijn vertegenwoordigd. Hoe dit ingevuld kan worden, wordt uitgewerkt in een convenant van de STAR.

Minister Donner heeft steeds gezegd dat het wetsvoorstel eenzijdig is. De vertegenwoordiging van pensioengerechtigden kan volgens hem niet los worden gezien van de bredere discussie over de aanpassing van de pensioencontracten. De Tweede Kamer erkent de samenhang tussen de medezeggenschap en de bredere agenda niet. Donner stuurde op 27 september zijn visie aan de Eerste Kamer in de vorm van een voorontwerp van wet. Het huidige paritaire bestuursmodel wordt daarin verder uitgewerkt. Dit sluit aan bij de huidige vormgeving van het bestuursmodel bij ondernemingspensioenfondsen en bedrijfstakpensioenfondsen. Naast het paritaire bestuursmodel komen er twee andere modellen: het externe model (professioneel bestuur) en het gemengde model (toezicht in het bestuur). Uiteindelijk kunnen pensioenfondsen kiezen uit een van de drie modellen. Op 20 december gaf de nieuwe minister Kamp aan dat hij vóór de zomer van 2011 een wetsvoorstel aan de Tweede Kamer wil sturen.

Nieuwe beleidsregel toezichthouders betekent aanscherping toetsing deskundigheid

De toezichthouders AFM en DNB hebben op 1 september een gezamenlijke Beleidsregel deskundigheid ter consultatie aangeboden. De nieuwe beleidsregel is per 1 januari 2011 ingegaan.

Bestuursleden van pensioenfondsen krijgen te maken met aangescherpte deskundigheidseisen. De toezichthouders houden met twee dingen rekening. Ten eerste de functie van de beleidsbepaler en ten tweede de aard, de omvang, de complexiteit en het risicoprofiel van het pensioenfonds. Ieder pensioenfonds moet een risicoprofiel opstellen. Pensioenfondsen moeten ook een functieprofiel opstellen voor ieder bestuurslid.

Er is geen ruimte meer voor een 'inwerkjaar' voor nieuwe bestuurders. Anders dan nu toetst DNB niet alleen voordat een bestuurslid benoemd wordt, maar ook tussentijds. Als de toezichthouder daartoe aanleiding ziet, kan een bestuurslid op een later moment nogmaals getoetst worden. Functionarissen van toezichthoudende organen van pensioenfondsen krijgen niet met de toetsing te maken.

Er was tot en met 31 oktober de tijd om te reageren op de consultatieversie van de beleidsregel. De Pensioenfederatie heeft daarvan gebruik gemaakt. Hun indruk is dat de beleidsregel een hoog abstractieniveau heeft, weinig concreet is en daardoor voor potentiële bestuurders weinig houvast biedt. De Pensioenfederatie komt in 2011 met een uitgewerkt Plan van Aanpak Deskundig en Goed Pensioenfondsbestuur, op basis waarvan het deskundigheidsplan kan worden aangescherpt.

FVP regeling: bijdrage werklozen 2010 waarschijnlijk gehalveerd

De Stichting Financiering Voortzetting Pensioenverzekering (FVP) helpt werklozen van 40 jaar en ouder pensioen op te bouwen. Het FVP-bestuur maakte op 20 mei bekend dat de FVP-bijdrage lager dan 50% is voor alle instroom na 1 januari 2010. Het uiteindelijke verstrekkingpercentage hangt af van de werkelijke ontwikkelingen. Begin 2013 neemt het FVP-bestuur daarover een definitieve beslissing. De instroom in de FVP-regeling is geheel gestopt per 1 januari 2011.

Geen administratiekosten voor werkgevers zonder personeel

Het bedrijfstakpensioenfonds houdt een werkgever aangesloten, ook als deze geen personeel (meer) in dienst heeft. Een werkgever kan in de toekomst immers wel weer personeel aannemen. Het is geen probleem om deze werkgevers regelmatig te verzoeken om aan te geven of hij nog steeds geen personeel in dienst heeft. Het is echter niet mogelijk om bij een dergelijke werkgever ambtshalve nota's door middel van een dwangbevel te innen, boetes op te leggen dan wel administratiekosten te vorderen.

ZZP-ers

Zelfstandigen zonder personeel (ZZP-ers) waren in 2010 veelvuldig het nieuws. In de media stond dat een groot percentage ZZP-ers geen zorgverzekering, arbeidsongeschiktheidsverzekering of pensioenvoorziening heeft. Vroeger waren ZZP-ers vooral werkzaam als winkelier, maar tegenwoordig gaat het steeds vaker om professionals die zichzelf verhuren voor werkzaamheden die anders door een werknemer gedaan zouden worden. De SER gaf advies onder andere over het pensioen van zelfstandigen zonder personeel. De SER bepleit dat de fiscale mogelijkheden voor pensioenopbouw onafhankelijk worden van de soort arbeidsrelatie en dat ondernemers materieel dezelfde mogelijkheden krijgen als werknemers. De SER benadrukt vooral de eigen verantwoordelijkheid van ZZP-ers. Het kabinet moet nog reageren op het SER-advies over ZZP-ers.

Verdere ontwikkeling dekkingsgraad 2011

Het herstelplan is gebaseerd op meerdere aannames. Er zullen in het herstelpad dus altijd afwijkingen ontstaan ten opzichte van de in het plan opgenomen route. De stijgende ontwikkeling van de dekkingsgraad in de eerste maanden van 2011 geeft daarom geen reden om te twijfelen aan de herstelkracht van het fonds.

Beleggingen

Marktontwikkelingen

Terugblik op 2010

In 2010 heeft het economisch herstel verder vorm gekregen, zij het met de nodige horten en stoten. Met name de ontstane hoge overheidstekorten in de eurozone bezorgden de beleggers veel hoofdbrekens. Dit speelde in het bijzonder voor Griekenland, maar ook de ontwikkeling van de overheidsfinanciën in landen als Ierland, Portugal en Spanje werd argwanend bekeken. Dit leidde gedurende 2010 tot een sterk oplopende rente voor staatsobligaties in die probleemlanden, omdat beleggers een hogere risicopremie eisten. Tegelijkertijd werden kernlanden als Duitsland, Frankrijk en Nederland gezien als vluchthaven, waardoor de renteniveaus daar juist een scherpe daling liet zien. Het pensioenfonds heeft niet belegd in Griekse staatsleningen.

De autoriteiten hebben alles in het werk gesteld om het broze herstel op de markten niet te laten stagneren. Zo hebben de centrale banken, met de Federal Reserve en de ECB voorop, een stimulerend beleid gevoerd door de korte rente op een zeer laag niveau te houden. Daarnaast toonde de Amerikaanse Fed zich actief met de aankondiging om op ongekend grote schaal staatsobligaties aan te kopen (tot \$ 600 mrd), waarmee de geldhoeveelheid fors wordt verruimd. Zodoende probeerde de Fed om enerzijds de conjunctuur te stimuleren en anderzijds de inflatieverwachting te verhogen teneinde een deflatoire spiraal te voorkomen. Op kleinere schaal heeft de ECB ook staatsobligaties gekocht, vooral om de probleemlanden in het eurogebied te ondersteunen.

Hoewel de markten aanvankelijk sceptisch op het beleid van de Fed reageerden, is de stemming op de aandelenmarkten gedurende 2010 mede hierdoor wel verbeterd. Dit werd ook gevoed door conjunctuurindicatoren voor de VS en Europa. Het vertrouwen van producenten en consumenten, evenals cijfers over de industriële productie en werkgelegenheidsgroei, toonden gaandeweg het jaar een opgaande lijn.

Onder impuls van een positiever conjunctuurbeeld en een verhoogd inflatierisico, liet de kapitaalmarktrente in de kernlanden van het eurogebied in het vierde kwartaal een duidelijke stijging zien. Daarmee werd de scherpe rentedaling van eerder in het jaar, ten dele gecorrigeerd. Zo daalde de Duitse 30-jaars staatsrente van ca. 4.2% begin 2010 naar een dieptepunt van 2.7% in september, om vervolgens weer te stijgen naar een niveau van 3.4% bij jaareinde.

De overheden in het eurogebied – vooral van de GIPS landen – hebben zich gecommitteerd aan strenge bezuinigingen in de komende jaren. Dit sorteerde enig effect gelet op de stabilisatie tot lichte daling van de rentespreads eind 2010.

Beleggingen in het verslagjaar 2010

Het verschil met de voorgaande jaren is dat het bestuur het mandaat meer op hoofdlijnen heeft vastgelegd. Achter de onderdelen aandelen en vastrentende waarden gaat een breed gespreide regioverdeling schuil. Zo is de categorie Opportunites I ontstaan en bevat de onderdelen convertibles en commodities.

Door het mandaat op deze manier vorm te geven ontstaat binnen elk onderdeel tussentijds ook de ruimte om nieuwe ideeën binnen de portefeuille op te nemen. Het gevolg van deze verandering is dat de focus van het pensioenfonds hierdoor verschuift naar de grote risico's in het mandaat. Binnen een expliciet risicobudget voor actieve beleggingsbeslissingen wordt de vermogensbeheerder verantwoordelijk voor het totaal van actieve beslissingen.

Onderstaande tabel laat de beleggingen in procenten zien van 2010 en 2009.

CATEGORIE	Weging	Norm	Weging	Norm
	31-12-2010	2010	31-12-2009	2009
<i>Liquide portefeuille</i>	50,5%	50,4%	55,5%	55,5%
<i>Illiquide portefeuille</i>	49,5%	49,6%	44,5%	44,5%
Totaal portefeuille	100%	100%	100%	100%
<i>Liquide portefeuille</i>				
Aandelen	58,2%	56,4%	53,9%	53,9%
Opportunites I	15,2%	15,0%	11,8%	10,7%
Totaal zakelijke waarden	73,4%	71,4%	65,7%	64,7%
Obligaties (incl. Credits)	26,2%	28,6%	34,7%	35,3%
Cash	0,4%	0,0%	-0,4%	0,0%
Totaal vastrentende waarden	26,6%	28,6%	34,3%	35,3%
Totaal Liquide portefeuille	100%	100%	100%	100%
<i>Illiquide portefeuille</i>				
Hypotheken	6,3%	6,2%	7,9%	7,9%
Illiquide Alternatieve investeringen	0,2%	0,1%	0,4%	0,4%
Illiquide GTAA	0,4%	0,4%	0,7%	0,7%
Direct onroerend goed	26,9%	27,1%	36,3%	36,3%
Zero Coupon Bonds	21,6%	21,7%	8,3%	8,3%
LDI	44,6%	44,5%	46,4%	46,4%
Totaal illiquide portefeuille	100%	100%	100%	100%

* De Opportunites I portefeuille bestaat uit Commodities (grondstoffen) en Converteerbare obligaties

Rendement van de beleggingsportefeuille

Het rendement van de portefeuille wordt afgezet tegen een meetlat (de zogenaamde benchmark) om de resultaten te kunnen beoordelen. Het rendement van de totale portefeuille bedroeg in 2010 11,7%. De benchmark (meetlat van de afspraak) bedroeg 11,1%. In 2009 bedroeg de performance 11,0% en de benchmark 10,3%.

In de tabel hieronder worden de absolute rendementen per categorie en van de totale portefeuille van 2010 en 2009 weergegeven.

Rendementen %	2010	2009
LIQUIDE PORTEFEUILLE		
Aandelen	10,0	32,1
Opportunities I	9,1	32,1
Obligaties (incl. Credits)	6,9	24,8
Totaal Liquide Portefeuille	9,2	28,0
ILLIQUIDE PORTEFEUILLE		
Hypotheke	5,7	0,9
Illiquide Alternatieve investeringen	2,9	4,9
Illiquide GTAA	30,7	14,8
Direct onroerend goed	-0,4	-6,3
Zero Coupon Bonds	17,9	-5,3
LDI	24,7	-5,2
Totaal portefeuille	11,7	11,0
Benchmark Performance	11,1	10,3

Evaluatie van de beleggingsportefeuille

De focus van het afgelopen jaar was evenals in 2009 primair gericht op het herstelplan van de dekkingsgraad. Gedurende het verslagjaar daalde de kapitaalmarktrente tot historisch lage niveaus en was er sprake van de opwaartse aanpassing van de pensioenverplichtingen (vanwege de toegepaste nieuwe overlevingstafels) hierdoor had de dekkingsgraad het erg zwaar. De dekkingsgraad van het fonds daalde in het afgelopen jaar van ongeveer 98,9% naar 95,0%.

In het verslagjaar is verder gegaan met het geleidelijk verhogen van de matchpercentage naar 75%. Bij het matchen van het renterisico wordt thans gebruik gemaakt van de huidige vastrentende waarden portefeuille, LDI-pools en Zero Coupon Bonds. Gedurende het verslagjaar zijn ontstane cashposities gebruikt voor de verhoging van de rentematch. Aan het eind van het verslagjaar was de rentematch al gevorderd tot 67%.

Het Bestuur heeft ten aanzien van het renterisico besloten een hoog matchpercentage te kiezen ondanks de kenmerken dat de rente wel eens zou kunnen gaan stijgen. Gelet op de flink gedaalde rente heeft dit besluit een gunstig effect gehad.

De door DNB vereiste buffer wordt voor het overgrote deel bepaald door het belang in zakelijke waarden.

Kosten vermogensbeheer

Het pensioenfonds heeft in boekjaar onderstaande vergoedingen aan haar vermogensbeheerders betaald. Ter vergelijking zijn ook opgenomen de vergoeding die in 2009 betaald zijn. Naast deze kosten is het pensioenfonds in de contracten met haar vermogensbeheerder ook afspraken overeengekomen over kosten die binnen beleggingsfondsen in rekening worden gebracht, zoals transactiekosten. Deze kosten zijn niet in onderstaand overzicht opgenomen maar zijn verwerkt in het rendement. In 2011 zal het bestuur in overeenstemming met de oproep die de AFM aan alle pensioenfondsen doet meer focus leggen op het transparant rapporteren van de totale kosten van het uitbestede vermogensbeheer.

30

*1000	2010	2009
F&C	720	620
Syntrus Achmea Hypotheken	38	38
Syntrus Achmea Vastgoed	365	517
Totaal	1.123	1.175

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Het pensioenfonds heeft het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) in haar beleggingsbeleid geïntegreerd en wil zich via haar vermogensbeheerder(s) als duurzaam belegger opstellen. Daartoe wordt er rekening gehouden met wettelijke verplichtingen en maatschappelijke ontwikkelingen zoals onder andere zijn vastgelegd in de Code Tabaksblad. De Verenigde Naties (VN) hebben in 2006 de Principles for Responsible Investment (VNPRI) vastgelegd.

Op jaarbasis (en indien nodig frequenter) wordt een prioriteitenlijst samengesteld op basis van een combinatie van top down- (macro-economische risico's op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur) en bottom up factoren (input van het pensioenfonds, mogelijkheid tot beïnvloeding en het belang in bepaalde ondernemingen). Tevens worden een aantal criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur (ESG-criteria) vastgesteld.

Hiermee wordt gescreend, actief gebruik gemaakt van het spreek- en stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen en een constructieve dialoog (engagement) aangegaan met ondernemingen in de portefeuille. Ten slotte hanteert het pensioenfonds een beleggingsbeleid waarbij bedrijven die clusterbommen en landmijnen produceren worden uitgesloten.

Risicoparagraaf

Algemeen

De risico's verbonden aan de pensioenregeling worden door het pensioenfonds zelf gedragen.

De risico's worden geïnventariseerd en periodiek vastgesteld in de Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN), waarin de verzekeringstechnische aspecten van de regeling worden omschreven en waarmee het pensioenfonds uitvoering geeft aan de wettelijke vereisten.

De toets in hoeverre de doelstelling en het gevoerde beleid worden bereikt, zal ten minste jaarlijks plaatsvinden aan de hand van het jaarverslag en de door de actuaris van het pensioenfonds uitgebrachte analyse.

Het pensioenfonds heeft de hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem en van de opzet van de administratieve organisatie en interne controle vastgelegd in de ABTN. Het pensioenfonds heeft beleid vastgesteld met betrekking tot de beheersing van risico's die samenhangen met de uitbesteding. Belangrijke aspecten hierin zijn dat de pensioenuitvoerder, Syntrus Achmea Pensioenbeheer, beschikt over een zogenaamde SAS-70 verklaring type 2. Deze verklaring geeft zekerheid dat de bedrijfsprocessen en de daarin opgenomen interne controles, in opzet bestaan en adequaat zijn en effectief hebben gewerkt. Met Syntrus Achmea Pensioenbeheer is het pensioenfonds een gedetailleerde Service Level Agreement (SLA) overeengekomen.

Met de vermogensbeheerder zijn ook beheerafspraken gemaakt. In een mandaat worden jaarlijks de beheerafspraken vastgelegd. Deze afspraken betreffen onder andere de samenstelling van de portefeuille, de tactische marges, de performancemeting, de benchmarks en het valuta- en derivatenbeleid, de risicometing en -beheersing.

32

De financiële instrumenten zijn beleggingen, vorderingen en schulden. De belangrijkste risico's zijn het valuta-, rente- en kredietrisico. De financiële instrumenten zijn opgenomen tegen actuele waarde, voor zover niet anders is aangegeven. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt zeer beperkt gebruik gemaakt van afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Ten behoeve van het risicobeheer is het volgende beleid vastgesteld.

Beleggingsrisico's

Risico beheer algemeen

De in de balans opgenomen financiële instrumenten zijn beleggingen, vorderingen en schulden. Financiële instrumenten zijn opgenomen tegen actuele waarde, voor zover niet anders is aangegeven. De belangrijkste risico's voor het pensioenfonds zijn valuta-, rente-, inflatie-, markt- en krediet-risico's.

Het pensioenfonds voert een beleggingsbeleid waarin het risico (gedefinieerd ten opzichte van de nominale verplichtingen) op mag lopen al naar gelang de financiële positie dat toestaat. Operationele risico's worden bewaakt door het selecteren van professionele dienstverleners. Bovendien zijn in de structuur een aantal checks-and-balances ingebouwd, waardoor eventuele afwijkingen van norm of richtlijn of andere bijzondere gebeurtenissen worden gesignaleerd.

Valutarisico

Het valutarisico van de zakelijke en de vastrentende waarden wordt bij het pensioenfonds structureel afgedekt. Deze beleggingen waren in 2009 en 2010 bij F&C ondergebracht. Het valutarisico bij de vastgoedbeleggingen (Syntrus Achmea Vastgoed) is niet afgedekt.

Renterisico

Het renterisico heeft betrekking op activa als obligaties en leningen op schuldbekentenis, maar het begrip kan ook toegepast worden op de (nominale) pensioenverplichtingen. Nu overgestapt is naar waardering van verplichtingen op marktbasis (FTK) zal het renterisico voor de totale financiële positie van het pensioenfonds veel explicieter zichtbaar worden en speelt een dominante rol.

Marktrisico

Marktrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen, Commodities en vastgoed) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruik gemaakt van actieve weging van de diverse assetcategorieën en incidenteel gebruik van derivaten.

Kredietrisico

Het pensioenfonds neemt momenteel bewust beperkte kredietrisico's in de vastrentende beleggingen. Het is voor de actieve beheerders toegestaan om een deel van de portefeuille te beleggen in 'investment grade' credits. Voor al deze beleggingen zijn restricties vastgesteld.

Actuariële risico's**Beleidsinstrumenten**

Er is een aantal beleidsinstrumenten waarmee de financiële positie kan worden bijgestuurd. Deze beleidsinstrumenten zijn het toeslagenbeleid, het premiebeleid, het beleggingsbeleid, het liability-managementbeleid en tot slot de pensioenregeling. Met ALM (Asset Liability Management) wordt samenhang aangebracht tussen deze beleidsinstrumenten.

Strategisch risico/solvabiliteitsrisico

Dit is het risico dat de ontwikkeling van het vermogen (in de vorm van beleggingen en premies) niet optimaal aansluit op de ontwikkeling van de pensioenverplichtingen, waardoor de beoogde pensioenkwaliteit en de beoogde financieringsdoelstelling niet kan worden behaald. Er wordt jaarlijks besloten, op basis van berekeningen van de adviserende actuaris, of de premie en het toeslagbeleid aangepast moet worden.

Verzekeringstechnisch risico

Naast de financiële risico's staat het pensioenfonds bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevensrisico de belangrijkste is. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen worden prudente veronderstellingen gehanteerd waaronder leeftijdscorrectiefactoren, evenals toekomstige verbetering van de levensverwachting. Deze veronderstellingen worden periodiek bijgesteld door het Actuariële Genootschap. Andere verzekeringstechnische risico's zijn kortlevensrisico en arbeidsongeschiktheid.

Jaarrekening 2010

Balans per 31 december 2010 na bestemming van het saldo van baten en lasten

(in eenheden van duizend euro)

		31 december 2010	31 december 2009
ACTIVA			
Beleggingen	(1)		
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Zakelijke waarden		209.818	190.893
Vastrentende waarden		210.220	175.516
Derivaten		550	-
Overige beleggingen		<u>6.661</u>	<u>6.025</u>
		427.249	372.434
Vorderingen en overlopende activa	(2)		
Premies		2.283	2.714
Overige vorderingen		<u>56</u>	<u>67</u>
		2.339	2.781
Overige activa	(3)		
Liquide middelen		578	538
		<u>430.166</u>	<u>375.753</u>

		31 december 2010	31 december 2009
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)		
Cumulatief verliessaldo		(9.885)	(4.143)
Reserve overgangsregeling		<u>14.697</u>	<u>11.093</u>
		4.812	6.950
Technische voorzieningen	(5)		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		423.981	366.115
Spaarfonds gemoedsbezwaarden		<u>81</u>	<u>77</u>
		424.062	366.192
Overige schulden en overlopende passiva	(6)		
		1.292	2.611
		<u>430.166</u>	<u>375.753</u>

Staat van baten en lasten over 2010

(in eenheden van duizend euro)

		2010	2009
BATEN			
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	(7)	25.891	25.105
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(8)	42.813	38.221
		<u>68.704</u>	<u>63.326</u>
LASTEN			
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen	(9)		
Pensioenopbouw		16.035	16.561
Rentetoevoeging		4.802	9.059
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen	(10.038)		(11.126)
Onttrekkingen voor pensioenuitvoeringskosten		110	99
Wijziging marktrente		38.101	(18.529)
Wijzigingen uit hoofde van overdrachten van rechten		(795)	(181)
Wijziging uit hoofde van verzwarende overlevingstafels		6.999	10.591
Wijzigingen overige actuariële uitgangspunten		1.034	854
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		<u>1.618</u>	<u>5.628</u>
		57.866	12.956
Pensioenuitkeringen	(10)	9.994	11.022
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	2.339	2.049
Wijzigingen overige technische voorziening	(12)	4	3
Saldo overdracht van rechten	(13)	639	93
		70.842	26.123
Saldo van baten en lasten		<u>(2.138)</u>	<u>37.203</u>
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Cumulatief verliessaldo		(5.742)	34.242
Reserve overgangsregeling		<u>3.604</u>	<u>2.961</u>
		<u>(2.138)</u>	<u>37.203</u>

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2010

Inleiding

Het doel van de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart, statutair gevestigd te Rotterdam (hierna 'het fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de branche Rijn- en Binnenvaart verplicht aangesloten werkgevers.

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610.

Alle bedragen zijn vermeld in euro's x 1.000.

Schattingswijziging voorziening pensioenverplichtingen

De publicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het Actuarieel Genootschap (hierna: AG) begin 2010 gaven een wijziging aan van de voorzienbare trend in overlevingskansen. Om hiermee rekening te houden is op basis van bestuursbesluit, vooruitlopend op de aanstaande herziening van de AG-prognosetafels, de voorziening pensioenverplichting per 31 december 2009 verhoogd met 3,0% (€ 10.591). Op 30 augustus 2010 heeft het AG de nieuwe prognosetafels gepubliceerd. Dit heeft geleid tot een aanvullende opslag van de voorziening pensioenverplichting van € 6.999 (1,6%). Deze opslag is bepaald per 1 januari 2010. Dit resultaat is via de Staat van Baten en Lasten als 'Wijziging uit hoofde van verzwaaring overlevingstafels' in het verslagjaar verantwoord onder de mutatie voorziening pensioenverplichtingen.

In het huidig verslagjaar heeft er ook een wijziging in de excasso kostenopslag plaatsgevonden van 2,25% naar 2,50%. Het effect van deze schattingswijziging bedraagt € 1.034. In 2009 is eveneens de kostenopslag verhoogd met 0,25% (effect in euro's: 854). Dit resultaat is via de Staat van Baten en Lasten als 'Aanpassing opslag toekomstige kosten' in het verslagjaar verantwoord onder de mutatie voorziening pensioenverplichtingen.

Rubriceringswijzigingen

Met betrekking tot diverse posten in de jaarrekening vindt in 2010 een andere uitsplitsing of samenvoeging plaats, die het inzicht in de jaarrekening bevordert. De vergelijkende cijfers zijn voor vergelijkingsdoelen aangepast.

De belangrijkste rubriceringswijziging is dat met ingang van boekjaar 2010 de categorie overige baten en overige lasten niet meer wordt gebruikt. Hieronder is opgenomen op welke wijze de diverse overige baten en lasten met ingang van 2010 worden verwerkt inclusief de financiële omvang van 2009. De vergelijkende cijfers zijn aangepast. Dit heeft geen invloed op het vermogen en resultaat.

Omschrijving post	Verwerkingswijze 2009	Verwerkingswijze 2010	Omvang 2009
Bijdragen spaarfonds gemoedsbezwaarden	Overige baten	Premiebaten	1
Incidentele bate geldverkeer	Overige baten	Overige opbrengsten liquiditeiten	18
Mutaties inzake voorziening premiedebiteuren	Overige lasten	Premiebaten	(50)

Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

De jaarrekening luidt in euro's. De euro is tevens de functionele valuta van het fonds. Transacties in vreemde valuta worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de functionele valutakoers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de functionele valutakoers op de balansdatum.

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling danwel de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta, worden verwerkt in de staat van baten en lasten.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengst in de staat van baten en lasten opgenomen.

Grondslagen voor balanswaardering

Algemeen

De activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarde.

1. Beleggingen

Algemeen

In overeenstemming met de Pensioenwet worden beleggingen gewaardeerd tegen actuele waarde. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen actuele waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingsfondsen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen. Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van actuele waarde.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

De liquide middelen die deel uitmaken van de onderliggende fondsen in aandelen, vastrentende waarden en vastgoed zijn bij de betreffende beleggingscategorie vermeld. Conform de aanbeveling van de Raad voor de Jaarverslaggeving worden participaties met een beleggingskarakter niet aange-merkt als een groepsmaatschappij en/ of deelneming.

Actuele waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen de actuele waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen, of afgeleide van marktnoteringen. Echter bepaalde instrumenten, zoals vastgoedbeleggingen, participaties in hypotheek en bepaalde derivaten zijn gewaardeerd door gebruik te maken van waarderingsmodellen en -technieken. Het is gebruikelijk en mogelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Zakelijke waarden

Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde per 31 december van het boekjaar. De actuele waarde van de directe belangen wordt bepaald middels gedurende het jaar uitgevoerde externe taxaties. Elk kwartaal wordt circa 25% van de vastgoedportefeuille extern getaxateerd door een erkende taxateur conform de richtlijnen van de vermogensbeheerder. Deze richtlijnen sluiten aan bij de ROZ/IPD-index. Het overige deel van de portefeuille wordt per kwartaal gewaardeerd op basis van interne indexering. Deze is gebaseerd op externe taxaties per sector per kwartaal. Ten aanzien van de waardering per 31 december is voor de objecten die niet extern getaxateerd zijn, in het laatste kwartaal een update van de externe taxateur ontvangen.

De actuele waarde wordt gebaseerd op onderhandse verkoopwaarde, welke bij aanbidding in verhuurde staat, op de voor het onroerend goed meest geschikte wijze, na de beste voorbereiding, door de meest biedende gegadigde –niet zijnde de huurder - zou kunnen worden verkregen.

De kosten van verwerving, bestaande uit notariskosten, verschuldigde overdrachtsbelasting e.d., komen voor rekening van de koper en zijn derhalve niet in de actuele waarde begrepen.

De onderhandse verkoopwaarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, indien noodzakelijk aangepast voor specifieke omstandigheden en courantheid van het object. Als deze informatie onvoldoende beschikbaar is, worden marktprijzen geschat op basis van de gekapitaliseerde huurwaarde-methode of contante waarde methode.

Voor niet beursgenoteerde participaties en deelnemingen in onroerende zaken maatschappijen is dit de berekende intrinsieke waarde die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen de beurskoers.

Voor niet ter beurs genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Obligaties

Obligaties worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Van ter beurze genoteerde obligaties is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Participaties in hypotheke

Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De actuele waarde is berekend door middel van de “discounted cash flow”-methode (hierna: DCF-model). Bij de actuele waarde berekening is uitgegaan van een aantal parameters c.q. veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en de verwachte kasstroom. De disconteringsvoet bestaat uit een basisrente gelijk aan de euroswapcurve plus opslagen voor type onderpand, soort financiering en risicocategorie. De verwachte kasstroom is de te ontvangen rente en aflossing op basis van het gewogen gemiddelde moment van ontvangst inclusief het vervroegd aflossingsrisico. De gehanteerde parameters in het DCF-model zijn ultimo boekjaar geactualiseerd.

Deposito's

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voor deposito's is het verschil tussen actuele waarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen actuele waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waardeeringsmodellen. Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde.

2. Vorderingen en overlopende activa

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Voor zover noodzakelijk is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

3. Overige activa

Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.

4. Stichtingskapitaal en Reserves

Cumulatief verliessaldo

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de vereiste reserves, op het gewenste niveau zijn gebracht.

In geval van een positieve post wordt deze post gepresenteerd als algemene reserve, deze dient ter opvang van tegenvallers anders dan waarvoor een specifieke reserve respectievelijk voorziening is getroffen.

Indien er sprake is van een negatieve post als gevolg van negatieve resultaten in dit jaar en/ of voorgaande jaren wordt deze reserve als cumulatief verliessaldo verwerkt, dit wordt gepresenteerd als (negatief) onderdeel van het eigen vermogen.

Het streven is om een reserve aan te houden die minimaal gelijk is aan het gesteld vereist eigen vermogen op basis van het Financieel Toetsingskader. Het gesteld vereist vermogen wordt bepaald op basis van de standaardmethode voorgeschreven door DNB. Er is geen sprake van een maximering van de algemene reserve.

Reserve Overgangsregeling

Op basis van de overgangsregeling van het Sociaal Akkoord van 2004 heeft het fonds een arbeidsvoorwaardelijke toezegging gedaan, waarbij de toekenning en financiering zullen plaatsvinden gedurende een periode van 15 jaar. Om de financiering hiervan gelijkmatiger te laten verlopen, heeft het bestuur besloten een premie te heffen en hiermee een bestemmingsreserve te vormen. Bij de daadwerkelijke toekenning van de aanspraken worden deze gefinancierd vanuit deze bestemmingsreserve.

5. Technische Voorzieningen

Voorziening pensioenverplichting voor risico van het pensioenfonds

De technische voorziening pensioenverplichtingen (TV) wordt vastgesteld als de contante waarde van de tot en met de balansdatum door de deelnemers verworven aanspraken vermeerderd met de contante waarde van de toekomstige premies voor de wegens arbeidsongeschiktheid premievrij gestelde deelnemers. In de TV wordt voor het arbeidsongeschiktheidspensioen opgenomen de geboekte premie in het verslagjaar onder aftrek van geldende kostenopslag (thans 5,5%) en opgeënt naar de balansdatum, vermeerderd met de contante waarde van de ingegane arbeidsongeschiktheidspensioenen inclusief een verhoging met 10% wegens nog niet gemelde schadegevallen.

Rekenrente

Als rekenrente wordt de marktrente gehanteerd. De marktrente komt overeen met de rente termijnstructuur ultimo boekjaar zoals deze door DNB is gepubliceerd.

De berekeningen zijn uitgevoerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Toegepaste sterftegrondslagen /Gehuwdheidsfrequentie

1. Voor ouderdomspensioen mannen/vrouwen en naast het ouderdomspensioen voor mannen/vrouwen meeverzekerd of ingegaan partnerpensioen mannen/vrouwen zijn de sterftetekansen voor de verzekerden en verzorgden ontleend aan de met ervaringssterfte gecorrigeerde AG Prognosetafel 2010-2060.
2. Voor de wezen zijn geen sterftetekansen in aanmerking genomen. Voor de uitgestelde wezenpensioenen zijn de pensioenverplichtingen gesteld op 6% van de contante waarde van de partnerpensioenen, behorende bij de ouderdomspensioenen van verzekerden jonger dan 65 jaar. Voor verzekerden van 65 jaar en ouder is aangenomen dat deze geen pensioengerechtigde kinderen zullen nalaten.
3. Met betrekking tot het leeftijdsverschil wordt aangenomen dat mannelijke verzekerden gehuwd zijn met een drie jaar jongere vrouw. Met betrekking tot het leeftijdsverschil wordt aangenomen dat vrouwelijke verzekerden gehuwd zijn met een drie jaar oudere man.
4. De gehuwdheidsfrequentie voor mannen bedraagt 0,01 op 18-jarige leeftijd, vervolgens oplopend met 0,07 per jaar tot 0,50 op 25-jarige leeftijd, daarna oplopend met 0,04 tot 0,90 op 35-jarige leeftijd, daarna gelijkblijvend tot de 65-jarige leeftijd van de man. In verband met de uitruilmogelijkheid van partnerpensioen in ouderdomspensioen is de gehuwdheidsfrequentie op 65 jaar op 1 gesteld. Boven de leeftijd van 65 jaar neemt de gehuwdheidsfrequentie af volgens de sterftetekansen van de medeverzekerden.
5. De gehuwdheidsfrequentie voor vrouwen bedraagt 0,05 op 18-jarige leeftijd, vervolgens oplopend met 0,1 tot 0,75 op 25-jarige leeftijd, vervolgens oplopend met 0,02 tot 0,85 op 30-jarige leeftijd, daarna gelijkblijvend tot de 50-jarige leeftijd. Vervolgens wordt voor de 50-jarige en oudere vrouw, per jaar boven de 50-jarige leeftijd tot 65 jaar, gerekend met een aflopende gehuwdheidsfrequentie van 0,01 per jaar. In verband met de uitruilmogelijkheid van partnerpensioen in ouderdomspensioen is de gehuwdheidsfrequentie op 65 jaar op 1 gesteld. Boven de leeftijd van 65 jaar neemt de gehuwdheidsfrequentie af volgens de sterftetekansen van de medeverzekerden.
6. Voor de verzekering van het arbeidsongeschiktheidspensioen zijn invaliderings- en revalideringskansen afgeleid uit gegevens van de uitvoering van de sociale zekerheid. Indien de jaarlijkse analyse van de resultaten hiertoe aanleiding geeft, zullen nieuwe revalideringskansen geschat worden.

44

Opslagpercentage toekomstige kosten en toeslagverleningsmethode

Voor de toekomstige kosten met betrekking tot de administratie en uitbetaling van de pensioenen na ingang, zijn de netto pensioenverplichtingen verhoogd met 2,5% (2009: 2,25%).

De voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd op de aanspraken per balansdatum inclusief toeslagen per 1 januari volgend op de balansdatum.

Kenmerken pensioenregeling

De door de Stichting verzekerde pensioenregeling kan worden gekarakteriseerd als een voorwaardelijk geïndexeerde opbouwregeling.

De pensioenregeling voorziet in ouderdomspensioen ten behoeve van deelnemers en gewezen deelnemers en in (bijzonder) partnerpensioen en wezenpensioen.

De pensioengrondslag wordt bepaald door het loon te verminderen met een franchise. De franchise wordt jaarlijks, per 1 januari, aangepast in overeenstemming met de consumentenprijsindex zoals vastgesteld door CBS.

6. Overige schulden en overlopende passiva

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Grondslag kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

7. Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Hieronder zijn opgenomen de over het boekjaar in rekening gebrachte en te brengen premies en koopsommen.

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

Directe beleggingsopbrengsten

De directe beleggingsopbrengsten hebben betrekking op opbrengsten uit beleggingsfondsen, interest en dividenden onder aftrek van de aan de beleggingen toe te rekenen kosten, alsmede de huren vermindert met de exploitatiekosten.

Indirecte beleggingsopbrengsten

De indirecte beleggingsopbrengsten hebben betrekking op gerealiseerde en ongerealiseerde waarde-stijgingen of waardedalingen.

9. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en partnerpensioen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent op basis van 1-jaarsrente met 1,303% (2009: 2,544%).

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging uit hoofde van overdrachten van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken m.b.t. de actuariële waarde.

Wijziging uit hoofde van verzwaring overlevingstafels

Om op een afdoende wijze rekening te houden met recente ontwikkelingen in de voorzienbare trend in overlevingskansen voor de gehele bevolking is de voorziening bepaald op basis AG-prognosetafels 2010-2060. In 2009 was vooruitlopend op deze nieuwe AG-prognosetafel een inschatting gemaakt van deze verzwaring, de verhoging in 2009 bedroeg EUR 10.591.

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

De onder dit hoofd opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op incidentele wijziging van de regeling, en/of incidentele wijzigingen in actuariële grondslagen/methoden.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De onder dit hoofd opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

10. Pensioenuitkeringen

Hieronder zijn opgenomen de door het fonds in het boekjaar verstrekte uitkeringen.

11. Pensioenuitvoeringskosten

Op het boekjaar betrekking hebbende uitvoeringskosten.

12. Wijziging overige technische voorzieningen

Deze zijn berekend op basis van de voor de balansposten gehanteerde grondslagen.

13. Saldo overdrachten van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken.

Risicobeheer en derivaten

In het jaarverslag is ingegaan op de risico's die het pensioenfonds loopt en op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beperken. Onderstaand treft u kwantitatieve risico-informatie aan.

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioen-toezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Om dit te bepalen maakt het pensioenfonds gebruik van het standaardmodel.

Standaardmodel

Wettelijk is een gestandaardiseerde methode vastgelegd om te toetsen of bij een pensioenfonds voldoende vermogen aanwezig is om risico's op te kunnen vangen. Daarin wordt voor een aantal risicoscenario's het (negatieve) effect gemeten op het vermogen. Bij de vaststelling van het vereiste vermogen wordt er rekening mee gehouden dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie-effect). De uitkomsten zijn afhankelijk van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen en fluctueren dus in de tijd.

Bij de vaststelling van het vereiste vermogen wordt uitgegaan van de evenwichtssituatie, dat wil zeggen de situatie waarin het vermogen zodanig wordt vastgesteld dat met een wettelijk vastgestelde zekerheid van 97,5 % wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar beschikt over minder middelen dan de hoogte van de technische voorzieningen voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst.

Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

		31 december 2010 EUR	31 december 2009 EUR
Technische Voorzieningen volgens jaarrekening (FTK-waardering)	(a)	424.062	(a) 366.192
Buffers:			
S1 Renterisico		15.884	15.562
S2 Risico zakelijke waarden		46.714	51.144
S3 Valutarisico		0	0
S4 Grondstoffenrisico		2.026	1.876
S5 Kredietrisico		6.805	4.486
S6 Verzekeringstechnisch risico		13.843	11.750
Diversificatie-effect		<u>(26.803)</u>	<u>(23.048)</u>
Totaal S (vereiste buffers)	(b)	58.469	(b) 61.770
Vereist vermogen (art. 132 Pensioenwet)	(a+b)	<u>482.531</u>	(a+b) <u>427.962</u>
Aanwezig vermogen *		<u>414.177</u>	<u>362.049</u>
Tekort		(68.354)	(65.913)

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie. (In 2009 was dit op basis van de feitelijke asset-mix).

*) aanwezig vermogen =(totaal activa -/- overige schulden -/- reserve overgangsregeling)

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid
- Premiebeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Toeslagverleningsbeleid

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)-risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen zoals vastgelegd in het beleggingsplan. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerd door vermogensbeheerders in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall-marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

48

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingen naar sector weergegeven:

	2010 EUR	2009 EUR
Overheidsinstellingen	88.325	44.961
Financiële instellingen	171.718	146.445
Handel- en industriële bedrijven	83.247	90.170
Serviceorganisatie	6.602	11.276
Vastgoed	56.942	59.610
Andere instellingen	20.415	18.332
	<u>427.249</u>	<u>370.794</u>

De segmentatie van vastgoedbeleggingen naar sectoren is als volgt:

	EUR	2010 %	EUR	2009 %
Kantoren	9.289	16	11.301	19
Winkels	10.803	19	10.799	18
Woningen	24.557	43	25.646	43
Overige (indirecte beleggingen)	12.293	22	11.864	20
	<u>56.942</u>	<u>100</u>	<u>59.610</u>	<u>100</u>

De verdeling naar regio is weergegeven in onderstaande tabel:

	2010 EUR	2009 EUR
Mature markets	390.244	333.943
Emerging markets	34.086	25.897
Andere	2.919	10.954
	<u>427.249</u>	<u>370.794</u>

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten) zoals opties en futures.

Voor de diversificatie inzake het soort belegging (zakelijke waarde, vastrentend en dergelijke) verwijzen wij naar de jaarrekening. Tevens verwijzen wij naar de diverse overige tabellen in deze risicoparagraaf waarin wordt aangegeven hoe de beleggingsportefeuille is gediversifieerd naar sector en regio.

Valutarisico

Valutarisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van de waarde van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar circa 33% (2009: 39%) van de beleggingsportefeuille en het valutarisico is voor 100% (2009: 99,3%) afgedekt door valutaderivaten. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten EUR 550 (2009: EUR – 1.640).

Het valutarisico wordt in onderstaande tabel weergegeven.

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is per 31 december 2010 als volgt weer te geven:

	Voor EUR	Valutaderivaten discretionair EUR	Valutaderivaten in beleggingpool EUR	Nettopositie (na) EUR
EUR	286.348	38.706	(101.245)	426.299
GBP	16.639	-	16.609	30
JPY	11.868	-	11.891	(23)
USD	79.336	(38.156)	59.597	(18.417)
Overige	32.508	-	13.148	19.360
	<u>426.699</u>	<u>550</u>	<u>-</u>	<u>427.249</u>

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is per 31 december 2009 als volgt weer te geven:

	Voor EUR	Valutaderivaten discretionair EUR	Valutaderivaten in beleggingpool EUR	Nettopositie (na) EUR
EUR	227.265	33.631	110.591	371.487
GBP	16.924	-	(16.519)	405
JPY	7.733	-	(7.473)	260
USD	89.313	(35.271)	(73.582)	(19.540)
Overige	31.199	-	(13.017)	18.182
	<u>372.434</u>	<u>(1.640)</u>	<u>-</u>	<u>370.794</u>

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden (inclusief GTAA) en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

50

	Balans- waarde EUR	31 december 2010	Balans- waarde EUR	31 december 2009
Duration van de vastrentende waarden (voor derivaten)	216.881	8,6	181.541	5,54
Duration van de vastrentende waarden (na derivaten)	216.881	26,3	181.541	20,5
Duration van de (nominale) pensioenverplichtingen	423.981	18,0	366.115	16,9

Op de balansdatum is de duration van de beleggingen (voor derivaten) korter dan de duration van de verplichtingen.

Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Om deze mismatch te beperken wordt de duration van de vastrentende waarden verhoogd in de richting van de duration van de verplichtingen, door gebruik te maken van de Liability Driven Investments (LDI).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	EUR	2010 %	EUR	2009 %
Resterende looptijd < 1 jaar	64.592	30	33.244	18
Resterende looptijd < > 5 jaar	37.970	18	43.831	24
Resterende looptijd ≥ 5 jaar	114.319	52	104.466	58
	<u>216.881</u>	100	<u>181.541</u>	100

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

Met betrekking tot premiedebiteuren is er een risico dat de werkgevers de premiebijdragen niet kunnen betalen. Het fonds voert incassobeleid uit om de premiebijdragen zo snel mogelijk te innen.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	EUR	2010 %	EUR	2009 %
AAA	82.984	38	50.784	28
AA	33.857	16	28.051	16
A	30.338	14	24.200	13
BBB	14.703	7	22.791	13
Lager dan BBB	2.325	1	16.953	9
Geen rating	52.674	24	38.762	21
	<u>216.881</u>	100	<u>181.541</u>	100

Liquiditeitsrisico

omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven) en arbeidsongeschiktheid.

Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Door toepassing van de overlevingstafel AG Prognosetafel 2010-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Door gebruik te maken van de nieuwe AG-prognosetafel 2010-2060 is rekening gehouden met het feit dat de levensverwachting sterker is toegenomen dan was voorzien in de vorige prognosetafel.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een partnerpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheids-pensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Toeslagverleningsrisico (actuariële risico's)

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om toeslagen op het pensioen te verlenen. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toezegging voor toeslagverlening voorwaardelijk is.

52

Situatie	Toeslagbeleid
Vereiste dg + 5%	Dg < Vereiste dg + 5% < Dg < Vereiste dg + 10%
Vereiste dg + 10%	Dg < 100% Reële dg
100% Reële dg	Dg < Reële dg + 10%
100% Reële dg + 10%	Dg
	Er wordt geen toeslag verleend.
	De toeslag wordt naar rato toegekend.
	Volledige toeslag + eventueel inhaaltoeslag.
	Volledige toeslag + eventueel inhaaltoeslag + discussie over eventueel extra toeslag en premiekorting.
	Volledige toeslag + eventueel inhaaltoeslag + discussie over eventueel extra toeslag en premiekorting + discussie over de inhoud van de pensioenregeling.

Dg = dekkingsgraad

Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft per 31 december de volgende posten:

	2010 EUR	2009 EUR
Vastrentende waarden:		
France Government of	41.947	7.840
Germany Federal Republic of	21.447	14.933
Italy Republic of	8.978	5.817

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt tevens gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekent inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het fonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Per 31 december 2010 staan de volgende valutatermijn transitie open:

type contract	expiratie datum	onderliggend	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
Forward	31-1-2011	USD	38.706	38.156

Per 31 december 2009 staan de volgende valutatermijn transitie open:

type contract	expiratie datum	onderliggend	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
Forward	8-1-2010	USD	901	946
Forward	8-1-2010	USD	32.730	34.325
totaal			<u>33.631</u>	<u>35.271</u>

Toelichting op de balans per 31 december 2010

(in eenheden van duizend euro)

ACTIVA

1. BELEGGINGEN

Beleggingen voor risico pensioenfond

	Stand per 1 januari	Aankopen, investerings en verstrekking	Voor- en nadelige verschillen	Verkopen en aflossingen	Stand per 31 december
Zakelijke waarden					
Vastgoedbeleggingen	59.610	1.527	(2.490)	(1.705)	56.942
Aandelen	131.283	54.622	14.896	(47.925)	152.876
	<u>190.893</u>	<u>56.149</u>	<u>12.406</u>	<u>(49.630)</u>	<u>209.818</u>
Vastrentende waarden					
Obligaties	85.135	81.595	9.365	(73.645)	102.450
Participaties in hypotheke	13.113	-	209	(277)	13.045
Deposito's	907	-	-	(684)	223
LDI Pools	76.361	30.770	19.983	(32.612)	94.502
	<u>175.516</u>	<u>112.365</u>	<u>29.557</u>	<u>(107.218)</u>	<u>210.220</u>
Derivaten					
Valutaderivaten	(1.640)	5.308	(3.118)	-	550
	<u>(1.640)</u>	<u>5.308</u>	<u>(3.118)</u>	<u>-</u>	<u>550</u>
Overige beleggingen					
Commodities	4.994	2.700	360	(2.198)	5.856
GTAA	1.031	-	248	(459)	820
Overige	-	-	-	(15)	(15)
	<u>6.025</u>	<u>2.700</u>	<u>608</u>	<u>(2.672)</u>	<u>6.661</u>
Totaal beleggingen voor risico pensioenfond	<u>370.794</u>	<u>176.522</u>	<u>39.453</u>	<u>(159.520)</u>	<u>427.249</u>
Derivaten met een negatieve waarde	1.640				-
Beleggingen zoals genomen op de activazijde van de balans	<u>372.434</u>				<u>427.249</u>

Uitsplitsing actuele waarde naar waarderingsmethode

Op basis van de stand ultimo boekjaar kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Directe marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderings modellen en technieken	Totaal
31 december 2010				
Vastgoedbeleggingen	-	-	56.942	56.942
Aandelen	-	152.876	-	152.876
Obligaties	46.115	56.335	-	102.450
Participaties in hypotheke	-	-	13.045	13.045
Deposito's	223	-	-	223
LDI Pools	-	94.502	-	94.502
Derivaten	-	-	550	550
Commodities	-	5.856	-	5.856
GTAA	-	820	-	820
Overige beleggingen	(15)	-	-	(15)
Totaal	<u>46.323</u>	<u>310.389</u>	<u>70.537</u>	<u>427.249</u>
31 december 2009				
Vastgoedbeleggingen	-	-	59.610	59.610
Aandelen	-	131.283	-	131.283
Obligaties	13.789	71.346	-	85.135
Participaties in hypotheke	-	3.837	9.276	13.113
Deposito's	907	-	-	907
LDI Pools	-	76.361	-	76.361
Derivaten	-	-	(1.640)	(1.640)
Commodities	-	4.994	-	4.994
GTAA	-	1.031	-	1.031
Totaal	<u>14.696</u>	<u>288.852</u>	<u>67.246</u>	<u>370.794</u>

Zakelijke waarden

	2010	2009
Vastgoedbeleggingen		
<i>Directe beleggingen</i>	-	1.720
<i>Indirecte beleggingen</i>		
Participaties vastgoedbeleggingsfondsen	55.050	55.537
Kortlopende vorderingen inzake vastgoedbeleggingen	1.200	2.130
Kortlopende schulden inzake vastgoedbeleggingen	(7)	(8)
Liquide middelen inzake vastgoedbeleggingen	699	231
Totaal vastgoedbeleggingen	<u>56.942</u>	<u>59.610</u>
Aandelen		
<i>Indirecte beleggingen</i>		
Participaties aandelenfondsen	152.876	131.283
Totaal zakelijke waarden	<u>209.818</u>	<u>190.893</u>
Vastrentende waarden		
Obligaties		
<i>Indirecte beleggingen</i>		
Participaties in obligatiefondsen	102.450	85.135
Participaties in hypotheke		
<i>Indirecte beleggingen</i>		
Participaties in hypotheekfondsen	12.725	12.554
Kortlopende vorderingen inzake participaties in hypotheke	278	549
Liquide middelen inzake participaties in hypotheke	42	10
Totaal participaties in hypotheke	<u>13.045</u>	<u>13.113</u>
Deposito's	223	907
LDI pools		
<i>Indirecte beleggingen</i>		
Participaties in LDI Pools	94.502	76.361
Totaal vastrentende waarden	<u>210.220</u>	<u>175.516</u>

Derivaten

Derivaatcontracten kunnen zowel een positieve als een negatieve waarde hebben. Hieronder zijn de contracten uitgesplitst naar contracten met een positieve en negatieve waarde.

De derivaten met een negatieve waarde ultimo boekjaar zijn opgenomen onder de overige schulden.

	2010	2009
Valutaderivaten		
Positieve waarde	550	-
Totaal derivaten	<u>550</u>	<u>-</u>
Overige Beleggingen		
Commodities	5.856	4.994
GTAA	820	1.031
Overige		
Kortlopende schulden inzake overige beleggingen	(15)	-
Totaal overige beleggingen	<u>6.661</u>	<u>6.025</u>
Totaal beleggingen risico pensioenfond	<u>427.249</u>	<u>372.434</u>

58

2. Vorderingen en overlopende activa**Premies**

Aan het eind van het boekjaar vastgestelde nog te ontvangen premies

1.064   1.697

Voorzeningen tegen verlies op premievorderingen

(640)   (231)

424   1.466

Nader vast te stellen volgend boekjaar

50   37

In volgend boekjaar is nader vastgesteld over:

Te vorderen wegens te laag vastgestelde voorschotten

1.809   1.211

2.283   2.714

Overige vorderingen*Pensioenen*

Pensioenen

Uitkeringen

53   64

Waardeoverdrachten

3   3

56   67

3. Overige activa

Liquide middelen

Rekening courant Staalbankiers

578   538

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	2010		2009	
	€	%	€	%
Solvabiliteit en dekkingsgraad				
Aanwezig eigen vermogen	414.177	97,7%	362.049	98,9%
Minimaal vereist eigen vermogen	443.141	104,5%	382.671	104,5%
Vereist eigen vermogen	482.531	113,8%	427.962	116,9%
Dekkingsgraad		97,7%		98,9%

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totaal activa -/- overige schulden) / Technische voorzieningen.

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort. Voor de berekening van het vereiste eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van een standaard model.

Vanaf 2008 voldoet het fonds niet aan de wettelijke normen met betrekking tot het minimum vereist eigen vermogen.

Door het bestuur is naar aanleiding van het niet voldoen aan de wettelijke normen ultimo 2008 hiervan melding gemaakt bij de toezichthouder DNB en in 2009 is een korte- en lange termijnherstelplan ingediend. Op 31 maart 2009 heeft het bestuur een brief naar de DNB gestuurd waarin wordt verwacht dat eind 2013 (na 5 jaar) de dekkingsgraad 107,2 % bedraagt en na 15 jaar 130,2%.

Hierbij is echter geen rekening gehouden met de overgang naar recente overlevingstafels.

Dit herstelplan is goedgekeurd door DNB.:

59

Ontwikkelingen 2010 met betrekking tot de dekkingsgraad en het herstelplan

In 2010 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het ingediende herstelplan in 2009 als volgt ontwikkeld:

	Herstelplan 2010	Werkelijk 2010
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari 2010	93,4	98,9
Sturingsmiddelen		
Premie	1,8	1,0
Uitkeringen	(0,2)	0,0
Beleggingen	<u>2,8</u>	<u>10,1</u>
	4,4	11,1
Overige effecten		
Rentetermijnstructuur	0,0	(9,5)
Overige	<u>(0,7)</u>	<u>(2,8)</u>
	(0,7)	(12,3)
Dekkingsgraad per 31 december 2010	<u>97,1</u>	<u>97,7</u>

De werkelijke dekkingsgraad per einde 2009 is 5,5% hoger dan was ingeschat bij het herstelplan. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de toegenomen nominale markrente in 2009 en de beleggingsresultaten over 2009 die beter waren dan verwacht.

	2010	2009
Cumulatief verliessaldo		
Stand per 1 januari	(4.143)	(38.385)
<i>Mutaties</i>		
Bestemming van het saldo van baten en lasten	(5.742)	34.242
Stand per 31 december	<u>(9.885)</u>	<u>(4.143)</u>
Reserve overgangsregeling		
Stand per 1 januari	11.093	8.132
<i>Mutaties</i>		
Premie	3.496	3.000
Onttrekking	(398)	(416)
Rendement	506	377
Bestemming van het saldo van baten en lasten	<u>3.604</u>	<u>2.961</u>
Stand per 31 december	<u>14.697</u>	<u>11.093</u>

5. Technische voorzieningen

	2010	2009
Stand per 1 januari	366.115	353.159
<i>Mutaties</i>		
Pensioenopbouw	16.035	16.561
Rentetoevoeging	4.802	9.059
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen	(10.038)	(11.126)
Onttrekkingen voor pensioenuitvoeringskosten	110	99
Wijziging marktrente	38.101	(18.529)
Wijzigingen uit hoofde van overdrachten van rechten	(795)	(181)
Wijziging uit hoofde van verzwaaring overlevingstafels	6.999	10.591
Wijzigingen overige actuariële uitgangspunten	1.034	854
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	<u>1.618</u>	<u>5.628</u>
<i>Totaal mutaties</i>	<u>57.866</u>	<u>12.956</u>
Stand per 31 december	<u>423.981</u>	<u>366.115</u>

Hieronder is een uitsplitsing van de opbouw van de technische voorziening voor risico pensioenfondsen naar aantal en omvang op basis van de soort deelnemer

	Aantal	2010 €	Aantal	2009 €
Actieve deelnemers	4.507	196.052	4.193	165.066
Pensioengerechtigden	1.985	135.622	1.939	123.793
Gewezen deelnemers	9.589	92.307	9.307	77.256
Totaal	<u>16.081</u>	<u>423.981</u>	<u>15.439</u>	<u>366.115</u>

	2010	2009
Spaarfonds gemoedsbezwaarden		
Stand per 1 januari	77	74
<i>Mutaties</i>		
Storting bijdragen	4	3
Stand per 31 december	<u>81</u>	<u>77</u>

6. Overige schulden en overlopende passiva

	2010	2009
Overige schulden		
<i>Te verrekenen premies</i>		
Vastgestelde nog te verrekenen premies	592	456
<i>Pensioenen</i>		
Belastingen en sociale lasten	160	194
Uitkeringen	(1)	18
	159	212
<i>Derivaten</i>		
Valutaderivaten risico pensioenfondsen	-	1.640
<i>Kosten</i>		
Administratiekosten	173	8
Advies- en controle kosten	149	102
Beleggingskosten	179	177
Overige	40	15
	541	302
<i>Diverse schulden</i>		
Overig	-	1
Totaal overige schulden	<u>1.292</u>	<u>2.611</u>

Toelichting op de staat van baten en lasten over het boekjaar 2010

(in eenheden van duizend euro)

BATEN

	2010	2009
De omzet zijnde de premies en de directe beleggingsopbrengsten bedraagt:	30.807	33.130

7. Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

	Werkgevers- gedeelte	Werknemers- gedeelte	2010	2009
Periodieke premies				
- Verplichte verzekering	17.624	8.681	26.305	25.119
- Voortgezette verzekering	10	9	19	36
	<u>17.634</u>	<u>8.690</u>	<u>26.324</u>	<u>25.155</u>
Mutaties inzake voorziening premievorderingen			(434)	(51)
Bijdragen spaarfonds voor gemoedsbezwaarden			1	1
			<u>25.891</u>	<u>25.105</u>

	2010	2009
Samenstelling premiebijdragen		
De kostendeekkende premie over het boekjaar bedraagt	22.079	22.472
De feitelijke premie over het boekjaar bedraagt	26.324	25.155
De gedempte premie over het boekjaar bedraagt	17.800	16.127
De feitelijke premie exclusief de premie van de overgangsregeling bedraagt	22.828	22.155

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

Opslag voor uitvoeringskosten	2.111	1.825
Opslag voor instandhouden vereiste vermogen	2.887	3.105
Actuarieel benodigde premie t.b.v. voorwaardelijke rechten	17.081	17.542
	<u>22.079</u>	<u>22.472</u>

Het actuarieel benodigde deel bestaat uit de volgende componenten:

Pensioenopbouw	16.082	16.576
Koopsom risico nabestaanden pensioen	504	485
Koopsom premievrije deelnemers	495	481
	<u>17.081</u>	<u>17.542</u>

De gedempte premie kan als volgt worden gesplitst:

Pensioenopbouw	13.432	12.151
Pensioenuitvoeringskosten	2.098	1.825
Solvabiliteitsopslag	2.270	2.151
	<u>17.800</u>	<u>16.127</u>

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds 2010

	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoed	2.938	(4.390)	(517)	(1.969)
Vastgoedbeleggingen	2.606	(2.490) (365)	(249)	
Aandelen	1.404	14.896	(370)	15.930
Vastrentende waarden	462	29.556	(388)	29.630
Derivaten	-	(3.118) -	(3.118)	
Overige beleggingen	(2)	609	-	607
Overig	13	-	-	13
	<u>4.483</u>	<u>39.453</u>	<u>(1.123)</u>	<u>42.813</u>

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds 2009

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal Totaal
Vastgoedbeleggingen	2.938	(4.390)	(517)	(1.969)
Aandelen	2.590	27.801	(304)	30.087
Vastrentende waarden	761	9.356	(353)	9.764
Derivaten	-	(1.590)	(1.590)	
Overige beleggingen	1.652	243	-	1.895
Overig	34	-	-	34
	<u>7.975</u>	<u>31.420</u>	<u>(1.174)</u>	<u>38.221</u>

	2010	2009
Zakelijke waarden		
Vastgoedbeleggingen	(249)	(1.969)
Aandelen	15.930	30.087
	<u>15.681</u>	<u>28.118</u>
Vastrentende waarden		
Obligaties	9.100	14.229
Participaties in hypotheekfondsen	722	(193)
LDI-Pools	19.808	(4.272)
	<u>29.630</u>	<u>9.764</u>
Derivaten		
Rentederivaten	34	-
Valutaderivaten	(3.152)	(1.590)
	<u>(3.118)</u>	<u>(1.590)</u>
Overige Beleggingen		
Liquide middelen	-	42
Commodities	360	-
GTAA	249	1.833
Overige beleggingen	(2)	20
	<u>607</u>	<u>1.895</u>
Overig		
Overige interest opbrengsten	2	1
Opbrengsten liquiditeiten	11	33
	<u>13</u>	<u>34</u>
Totaal beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	<u>42.813</u>	<u>38.221</u>

LASTEN

9. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen

	2010	2009
<i>Pensioenopbouw</i>		
Pensioenopbouw	16.035	16.561
<i>Rentetoevoeging</i>		
Interesttoevoeging voorziening pensioenverplichtingen tegen rekenrente op basis van 1-jaarsrente: 1,303% (2009: 2,544%)	4.802	9.059
<i>Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen</i>		
Onttrekking uit de voorziening pensioenverplichtingen en pensioenuitkeringen	(10.038)	(11.126)
<i>Onttrekkingen voor pensioenuitvoeringskosten</i>		
Vrijval excassokosten voorziening voor pensioenverplichtingen	(244)	(226)
Kostenopslag premie	354	325
	<u>110</u>	<u>99</u>
<i>Wijziging marktrente</i>		
De voorziening pensioenverplichting wordt gewaardeerd op basis van de rentetermijnstructuur	38.101	(18.529)
<i>Wijzigingen uit hoofde van overdrachten van rechten</i>		
Inkomende waardeoverdrachten actuariael	103	147
Uitgaande waardeoverdrachten actuariael	(898)	(328)
	<u>(795)</u>	<u>(181)</u>
<i>Wijziging uit hoofde van verzwaring overlevingstafels</i>		
Verzwaring overlevingstafels	6.999	10.591
<i>Wijzigingen overige actuariële uitgangspunten</i>		
Aanpassing opslag toekomstige kosten	1.034	854
<i>Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen</i>		
Resultaat op sterfte	538	280
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	(119)	(208)
Resultaat op mutaties	1.064	3.165
Vrijval niet opgevraagde pensioenuitkeringen	(595)	-
Overige	730	2.391
	<u>1.618</u>	<u>5.628</u>
	<u>57.866</u>	<u>12.956</u>

10. Pensioenuitkeringen

	2010	2009
Ouderdomspensioen	7.302	5.640
Ouderdomspensioen prepensioenregeling	-	2.783
Nabestaanden pensioen	2.245	2.169
Wezenpensioen	77	80
Invalideitpensioen	285	274
<i>Overige uitkeringen:</i>		
- Afkoop wegens gering bedrag	60	75
- Overige en eenmalige uitkeringen	25	1
	85	76
	<u>9.994</u>	<u>11.022</u>

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2010	2009
Aandeel administratiekosten Syntrus Achmea Pensioenbeheer		
Boekjaar	1.567	1.367
Vorig boekjaar	69	134
	1.636	1.501
Andere kosten:		
Advieskosten	475	385
Honoraria accountant	29	27
Bestuurskosten	104	59
Overige kosten	95	77
	703	548
	<u>2.339</u>	<u>2.049</u>

66

	2010	2009
Bestuurdersbeloning		
De beloning aan bestuurders bedraagt	96	53

Het fonds heeft geen personeel in dienst. De beheersactiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van Syntrus Achmea Pensioenbeheer dan wel vermogensbeheerder.

Honoraria accountant

De externe accountant is KPMG Accountants N.V.

Op grond van artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is de vermelding van de honoraria van de accountant als volgt:

Onderzoek van de jaarrekening	29	27
-------------------------------	----	----

Het onderzoek van de jaarrekening omvat zowel de wettelijke controle van de statutaire jaarrekening als de verslagstaten in het kader van de Pensioenwet.

12. Wijzigingen overige technische voorzieningen

	2010	2009
Spaarfonds gemoedsbezwaarden	<u>4</u>	<u>3</u>

13. Saldo overdracht van rechten

Inkomende waardeoverdrachten overdrachtsom individueel	(74)	(106)
Uitgaande waardeoverdrachten overdrachtsom individueel	713	199
	<u>639</u>	<u>93</u>

Kasstroomoverzicht 2010

(in eenheden van duizend euro)

	Boekjaar			Vorig boekjaar		
	Ontvangsten	Uitgaven		Ontvangsten	Uitgaven	
Kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten						
Premies van werkgevers en werknemers	26.458	-	26.458	25.279	-	25.279
Overdrachten van rechten	74	713	(639)	106	199	(93)
Pensioenuitkeringen	-	10.036	(10.036)	-	11.090	(11.090)
Pensioenuitvoeringskosten	-	2.103	(2.103)	-	2.070	(2.070)
Kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten	26.532	12.852	13.680	25.385	13.359	12.026
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten						
<i>Ontwikkeling</i>						
<i>Zakelijke waarden</i>						
Vastgoedbeleggingen	1.705	1.527	178	1.200	2.706	(1.506)
Aandelen	47.925	54.622	(6.697)	7.822	18.486	(10.664)
<i>Vastrentende waarden</i>						
Obligaties	73.645	81.595	(7.950)	7.734	17.977	(10.243)
Hypothecaire leningen	277	-	277	(29)	448	(477)
Deposito's	684	-	684	1.191	-	1.191
Overige vastrentende waarden (voornamelijk LDI-pools)	32.612	30.770	1.842	-	-	-
<i>Derivaten</i>						
Derivaten	-	5.308	(5.308)	-	-	-
<i>Overige beleggingen</i>						
Overige beleggingen	2.672	2.700	(28)	6.996	4.877	2.119
Subtotaal ontwikkeling portefeuille	159.520	176.522	(17.002)	24.914	44.494	(19.580)
<i>Opbrengsten portefeuille</i>						
<i>Zakelijke waarden</i>						
Vastgoedbeleggingen	2.241	-	2.241	1.856	-	1.856
Aandelen	1.036	-	1.036	2.026	-	2.026
<i>Vastrentende waarden</i>						
Obligaties	74	-	74	275	-	275
Hypothecaire leningen	-	-	-	477	-	477
<i>Overige beleggingen</i>						
Overige beleggingen	-	(11)	11	1.668	-	1.668
Subtotaal opbrengsten portefeuille	3.351	(11)	3.362	6.302	-	6.302
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	162.871	176.511	(13.640)	31.216	44.494	(13.278)
Totaal kasstroom	189.403	189.363	40	56.601	57.853	(1.252)
Liquide middelen						
Stand per begin boekjaar	538			1.790		
Stand per einde boekjaar	578			538		
Afname	40			(1.252)		

68

In het kasstroomoverzicht is de mutatie van de overige vorderingen en de overige schulden inzake de beleggingsrubriek voor zowel het boekjaar als vorig boekjaar verwerkt in de opbrengsten portefeuille. De liquide middelen inzake de beleggingsrubriek zijn in de vergelijkende cijfers onder de betreffende beleggingsrubriek opgenomen. De kosten vermogensbeheer worden in het boekjaar opgenomen bij de betreffende rubriek en in mindering gebracht op de kasstroom uit opbrengsten portefeuille.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart te Rotterdam is aan Towers Watson B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het verslagjaar 2010.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn 'Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen' heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van de artikelen 131, 132 en 133. De vermogenspositie van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart is naar mijn mening slecht, vanwege een dekkingstekort.

Rotterdam, 15 juli 2011

drs. R.J.M. van de Meerakker AAG
Verbonden aan Towers Watson

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant**Aan: Het bestuur van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart**

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2010 Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart te Rotterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2010 en de staat van baten en lasten 2010 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het verslag van het bestuur, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart per 31 december 2010 en van het resultaat over 2010 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Rotterdam, 15 juli 2011

KPMG ACCOUNTANTS N.V.
C.J.M. Coremans RA

**Stichting Bedrijfspensioenfonds
voor de Rijn- en Binnenvaart**

Postbus 9251
1006 AG Amsterdam
<http://www.rijnenbinnenvaartpensioen.nl>

